

הספר הורדו לדרגת סגן-קצין. כללו של דבר: כשתקבל הממשלה את הפיקוח על הצבא לידיה, יהיה עליה להקדיש את תשומת-לבה לשיפור בית-הספר הצבאי, ע"י מינוי מורים מוכשרים. כן יהיה מן הראוי להתייחס בהסתייגות מסוימת לכשרונם של קצינים ידועים המשרתים בצבא זה, שבאו מחוץ לסוריה* וקיבלו את נתינותה בדרך קלה ביותר, — כי מאחר שבעבר היה הצבא נזקק להם ביותר, לא שמו לב אל מידת כשרונותיהם. בסיום דברי אני מציע למנות מעתה ועדה צבאית, המורכבת מקצינים סוריים בצבא הנוכחי, שתחבר דו"ח כללי על מצבו התמרי והרוחני של הצבא.

אל גלילי

מערכת נורמנדיה**

במסע שחרור אירופה בקיץ ובסתיו 1944, בלטה חטיבה אחת של פעולת-קרב בליכודיה המלא, הן מבחינת רציפותן של הפעולות בזמן ובמקום והן בהגיון הפנימי של התפתחותן. לפרק זה של קורות-המלחמה, הקרוב אלינו כל כך וכולו תוסס עדיין, נקבע השם "מערכת-נורמנדיה".

ספק הוא, אם ציבור הקוראים, — לא רק זה המכונה "ציבור-הקוראים-הרחב", אלא גם ה"צר" יותר, העוקב בתשומת-לב ובעירות מיוחדות אחרי מהלך מאורעות-המלחמה — אם חוג זה כבר הבהיר לעצמו במידה ראויה את עצם השתלשלות הפעולות במערכת-ענק גורלית זו ואת מקומה המכריע והמרכזי ב"מלחמת-המערב" כולה — ומשום כך גם בשלב האחרון כולו, שלב-התנופה, של כל מלחמת-העולם השנייה.

הנסיגה לעמוד על כך נעשה כאן רק בשדרטוטים הכוללים ביותר, ללא כל כוונה שהיא לתאר במפורט את מהלך הקרבות, למצות את לקחם הטקטי העשיר או לנתח את דרכי הפלישה מן הים, את האסטרטגיה המדינית וכיוצא בזה. כן לא תעמוד הערכה זאת על כל פרק-ההכנה, כלומר תקופת הקמת "ראש החוף" — אלא תפתח כאילו מן ה"אמצע" מראשית המאמץ הגדול ליציאה מתוך "ראש החוף" ולהפיכת קרבות-ההכשרה למערכה אמיתית על צרפת.

ותבוא נא פה הערת-אקדמה.

עם חידוש ההאבקות במערב קם כאילו לתחיה המבנה האינטרטיגי הכולל של מלחמת הברית נגד גרמניה בנוסת 1917—1914 (חזית-המערב בצרפת וחזית-המזרח ברוסיה וכן חזית איטליה). רבים חיכו לכך, שמעכשיו שוב יתבלט בוודאי אותו ההבדל באמצעי הפעולה והאפשרויות הטקטיות (ועל כן — גם בקצב האינטרטיגי), שהסתמן במלחמת העולם הראשונה בין חזית-המערב לחזית-המזרח. אכן, הבדל מעין זה מן הנמנע שלא יהיה קיים כשהתנאים הגיאוגרפיים והטקטיים שונים הם ממש "כמרחק מזרח ממערב". כי אינה דומה חזית בת מאות קילומטרים אחדים** לחזית המשתרעת לא לפי קילומטרים. בחזית הראשונה תחסר האפשרות הן לתמרון הרחב ולהקפות, והן להתחמקות. מקרב ולנסיגות לעומק — מכל מקום בתנאים הנוכחיים של צבאות עממיים-המונניים, בני מיליונים. (מאלף הציון, שנעשה כבר לאחר

* אפשר כי גם כאן הכוונה היא בראש וראשונה ללבנוניים, אך יתכן מאוד — כי גם לבני ארצות שכנות אחרות. ** לניקוד שמות המקומות — ראה מפורט בעמ' 60, 65, 70, 78.

*** לפי אפשרויותיה הגיאוגרפיות המכסימליות, — כי למעשה היתה החזית בצרפת בחודש וחצי הראשונים בת 80—100—120 ק"מ בלבד.

ההתפרצות לתוך ברטן שצפיפות הדיביזיות הגרמניות בחזית צרפת עולה פי שניים וחצי על זו שבחזית רוסיה. וכן בשטח הטקטי הצר יותר שונה ארץ רבת-אוכלוסין וצפופת-ישובים מארץ שישובה דליל יותר ויערותיה ושממותיה נרחבים. בארץ צפופה מרובים בהרבה המעצורים למתקדם ונקודות-המשען למתגונן; ואילו ארץ הרוחה עשירה הרבה יותר באפשרויות להפתעה ולהסתננות אופרטיבית. על כן נמדדו ההתקדמויות במזרח שב-1914—1917, הן של הנסיך-הגדול ניקולאי ושל ברוסילוב והן של לודנדורף, במאות קילומטרים לעומק, בו בזמן שלצבאותיהם של נסיך-העצר הגרמני (ליד ורדן) או של הלורד פלומר (ליד "רכס-מסין", ב-1917) הוענקו שבחים לא-מעט. בעד כיבוש חלקות-אדמה בנות קילומטרים אחדים בלבד — אמנם חלקות חרושות-פגזים ורוויחות-דם.

אמת, במידה מסוימת התבלטו הבדלים כאלה "בין מזרח למערב" גם ב-1944, ועל גילוייהם למעשה עוד ידובר להלן. אלא שרוב היה הפעם גם ההבדל בין שתי המלחמות במערב — נוסח 18—1914, ונוסח 1944 — והוא הוא, שהיה בו מן החדש והמפתיע ומן המאלף ביותר. שני גילויים עיקריים כלפי-חוץ היו לתמורה זו, שחלה בין הדור של איפר וורדן לבין הדור של קאן ופלו. לשניהם גם יחד היו אותן הסיבות עצמן; הסיבה הכללית: השינוי העצום בטכניקה הצבאית ובדרכי הקרב; והסיבה המיוחדת שבמסע-מלחמה זה: ההפרש הבולט בפרופורציה, בין היקף גושי-הצבא למרחב הגיאוגרפי, שהבדיל את מערכת גבול-צרפת (הצפוני-מזרחי) ב-18—1914 ממערכת פנים-צרפת (נורמנדיה, והשטחים צפונית לקוארה בכלל) ב-1944. כי ישנו תפקוד טבעי-הכיבוש לה שמול "ראש-החוף" הראשוני, לחמו בצפון-צרפת, בחזית ה"דינמית" והמתארכת ללא-הפסק, בין $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ מיליון ועד למיליון—מיליון וחצי איש מכל צד — לעומת 4—5 המיליונים לכ"א משני הצדדים שעל פני חזית צפון-המזרח, בשטח של 500 קילומטר בערך שבין הים ועד לגבול השוויצרי, ובת 700 קילומטר של קווי-חפירות, ב-18—1915.

הגילוי הראשון של התמורה העמוקה היה בקצב השונה. אז — עמידה משך ארבע שנים בחזית קבועה כמעט, תוך תנודות מוגבלות לפניים או לאחור; והפעם, לאחר חודש וחצי הראשונים, שבהם שימשו בערכוביה מלחמת-עמדות מפורשת ומסעות-פטרולים עם מיטב הטכניקה של הסתננות, מלווים גם בהתנגחות-שריון עקשנית בקטע מסוים של החזית, — לשה המלחמה במערב דמות מובהקת של תמרון. ובפרק המכריע שלה הבשילה דוגמאות קלאסיות של מלחמת-תנועה. ברור, איפוא, שהפעם נתאפשר הדבר ע"י שינויים: א) הנושק החדש (הארטילריה בנוסח ימינו, הזיין ה"רקטי" למיניה, חיל הרגלים המודרני על מלוא ציודו וסממניו הטקטיים, חיל-השריון בריכוזים אדירים, החיילות המוטסים, כוחות המפציצים ואוירוני הקרב לסוגיהם) — הוא שאיפשר את הביקועת החזית האויבת לעומק, זה "חלום השוא" של מצביאי מלחמת-העולם הראשונה בחזית-צרפת; ואילו בשלב השני, הרי המיעוט הגיאוגרפי של צרפת הצפונית-המערבית למחרת ההבקעה — הוא שהניח שטחים גדולים ללא חיפוי צבאי גרמני רצוף ויעיל והתיר לצד בעל-היזמה להפעיל במלוא חתנופה את האפשרויות האופרטיביות של מלחמת-תנועה. כיצד סללה מפקדת בעלי-הברית את הדרך לקראת שימוש באפשרויות הטקטיות האלו של הבקעה והאפשרויות האופרטיביות של תימרון הקפה, אשר כשלעצמן היו רק אפשרויות-שבכוך, — זהו בעצם הדבר, שאותו צריך בראש-וראשונה לבאר לעצמו כל הרוצה להבין את מהלכה ולקחה של "מערכת-נורמנדיה".

וכתוצאה מגילוי-תמורה ראשון זה בא גם השינוי: עצם התהוותה של "מערכה" מרכזית, במובנה המסורתי-הקלטי של המלה, במהלך מסע-המלחמה בצפון-צרפת. במלחמת-העולם הראשונה רבים היו ה"קרבות" וה"מערכות" בעמידת-ההתנגחות הממושכת שבחזית-צרפת. אך בעצם כמעט אף אחד מהם לא היה איזו חטיבה הנבדלת באופן ברוך מסלל "עמידת-הקרב"

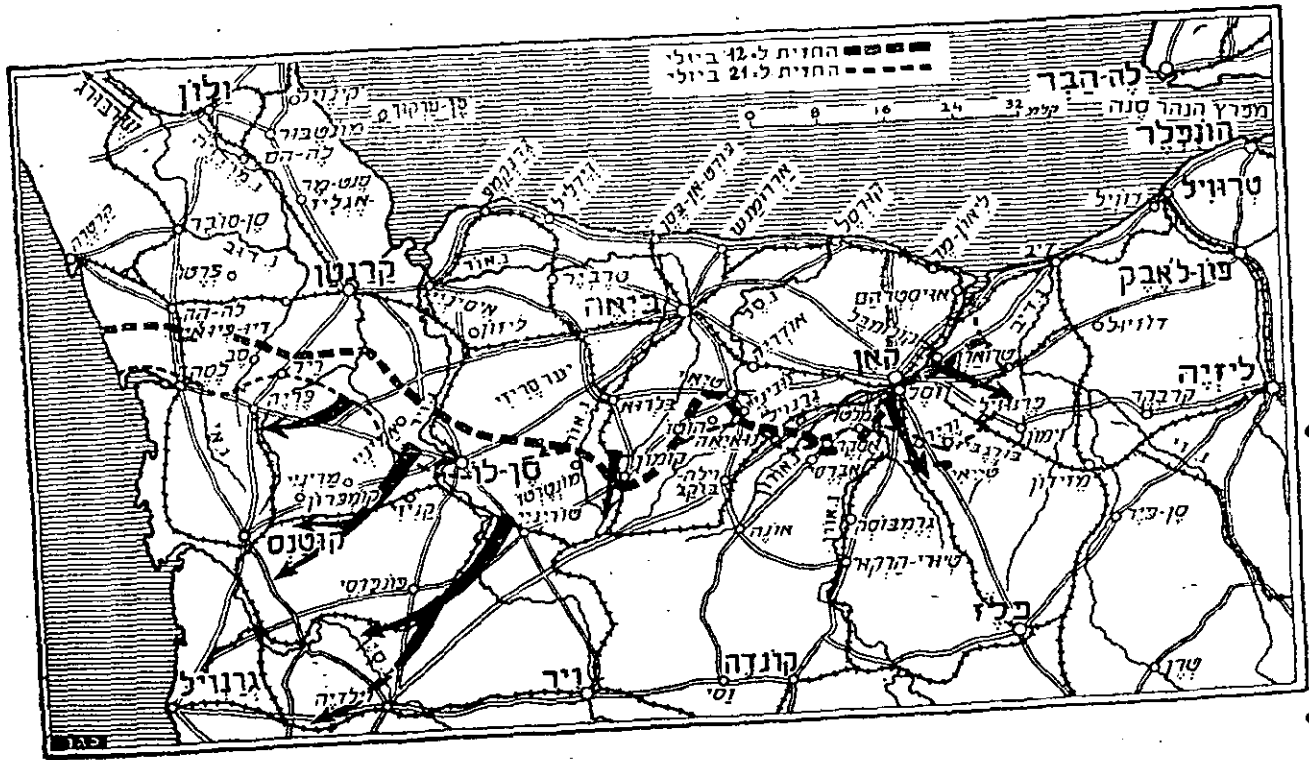
הרצופה בת ארבע השנים (חוץ מ"מערכת-מרגה" עם פרוס המלחמה ועוד יוצאים-מן-הכלל מסופקים יותר). ואילו מערכת-נורמנדיה, שאמנם נמשכה שבועות רבים, ובזה ודאי שנבדלה כמעט מכל קרבות-השדה (להבדיל מפעולת-מצור) שמלפני המאה העשרית — היתה בכל זאת חזיון בפני עצמו, מוגבל בזמן, מובלט בקויו האופרטיביים, אחיד בתכניתו ובביצועו. כחטיבת-קרב בפני עצמה, היתה זאת, איפוא, הגדולה שבמערכות שנערכו בזמן מן הזמנים על אדמת צרפת. והן אדמה זו ידעה מערכות דרמטיות כבירות, שמאות אלפים לוחמים השתתפו בהן, החל מהאבקות בין ההונגים של אטילה ובין כוחות רומיים וגותיים בשנת 451 ב"שדות הקטלאוניים" ("שאלון-על-המרגה" בימינו אלה) ומערכת-טור (או מערכת פואטייה) שבין קרל מרטל הפרנקי ובין הפולשים המושלמיים-הערביים, ב-732 — ועד ל"הרעשת-ולמי", ב-1792, שקבעה את גורל המהפכה הצרפתית, והקרבות של סתו 1870, שהשליטו לדור שלם עליונות צבאית גרמנית על יבשת אירופה. אך ספק, אם היו ביניהן מערכות, שתוכלנה לעמוד — הן בגורמי ההכרעה ההיסטורית והן בשל המעשה הצבאי כשלעצמו, במערכה אחת עם "מערכת-נורמנדיה", מרכז זה של מסע-מלחמה קצר ונמרץ, בנוסח האמתי של "אסטרטגית-ההכחדה".

שרטוטיה הכלליים של מערכת-נורמנדיה, * * * כשל כל מעשה צבאי גדול — פשוטים הם למדי.

אמר קלאוזביץ: "במלחמה הכל פשוט, אלא שהדבר הפשוט ביותר גם הוא קשה". אלא שפרטי ביצועה המרובים עשויים להאפיל במידת-מה על קווייה הבולטים של המערכה בכללותה, שנתגלו בשלמותם רק עם סיומה.

הושג הביסוס הראשון של "ראש-החוף האסטרטגי", נמנעה הסכנה ש"יטילוהו הימה", (הוסרה חולשתם היחסית הקודמת של צבאות הפלישה לעומת חילות הסכנה הגרמנים בצפון-צרפת (שהורגשה ביחוד בחיל-השריון) ונצבר יתרון ויב בעצמת-האש (של אד-טילריה ומטוסים כאחד) וכן הובטחה זרימה מתגברת והולכת של תגבורות, ציוד ואספקה דרך נמל שרבורג הגדול, המוקם לתחיה. מעכשיו נתבלטה ביתר שאת חלוקתו של "ראש-החוף" לשני חלקים שונים בערך בגודלם, אך שונים בצורתם ובמצבם הגיאוגרפי: החלק המערבי, האמריקאי, בחצי-האי, המוקף רובו ע"י הים ומתוך כך הוא נשען במידה מכסימלית על כוחן הימי של בעלי-הברית, כשאגפיו מובטחים מכל פגיעה אויבת, מאחרי חזיתו עורף יבשתי שעומקו ניכר באופן יחסי, וחזיתו צרה, — ובמרכזו של עורף-זה נמל אוקיאני, המהרה את טבור-האספקה וצומת התחבורה הטבעי של שטח החזית; והחלק המזרחי, הבריטי-הקנדי המאורך והצר (כלומר — שחזיתו ארוכה ועורפו היבשתי "שטוח"), הנשען על מעגני-ארעי שבחופים פתוחים ועל "נמלי-דייגים" זעזעריים אחדים. חלוקה זאת של קטעיה-חזית ודאי שלא היתה מקרית וטעמה עמה. "ראש-החוף" אלה הלא נועדו לשמש נקודות-מוצא להתפשטות העתידה של צבאות-הברית על פני צרפת המשותפת. ידוע הדבר, כי אין מעשה קשה במלחמה מאשר החלפה שלמה של בסיס-אספקה אחד לצבא פועל במשנתו. צריך היה איפוא לערוך את צבאות הברית ב"ראש-החוף" שלהם מלכתחילה בצורה שתאפשר להם אח"כ, בתהליך התקדמותם, הרחבה אורגנית ורצופה ככל האפשר של צנורות-התחבורה ובסיסי-האספקה שלהם. והנה, מבחינה זאת היה זה דבר טבעי והכרחי שצבא ארה"ב ישאף לצנורות-התחבורה ורצופה שלהם על מרכזי-האספקה שלהם (סן-מלו, ברסט, סן-נזר, ננט, לה-רושל, בורדו), שהיו מאפשרים לו להשלים (ובסופו של דבר — גם להחליף) את האספקה ממחסני-הענק שהאמריקאים הקימו בבריטניה בהספקה הישירה של כל צרכיהם מנמלי ארצות-הברית עצמם אל חופי צרפת. לפיכך היה הכרח שהאמריקאים יהיו את האגף המערבי של צבא-הברית בנורמנדיה. ושרבורג עצמה הלא היתה מסוגלה לשמש באופן תכליתי כנמל גם להמשכת האספקה מבריטניה וגם לזרם

האניות שיחצה את האטלנטיק בדרך הישרה. ומצד שני: הדרך להתקרבותו של הצבא הבריטי אל "הגמלים הביתיים" שלה, הובילה מזרחה, אל מרובע-הגמלים של מיצרי "התעלה האנגלית" — בולזון וקלה מזה, ופולקסטון ודובר — מזה; והלא אותם מיצרי "פדה-קלה" נועדו להיות גם מקום ההיאבקות המסיימת לשחרור אנגליה מהסכנה האחרונה של פגיעה בלתי-אמצעית, — כי שם פעלו מ-1940 עד 1944 סגללות התותחים רחוקיהטות של כף גרינה (שבין בולזון לקלה), וזה היה "חוף-הפצצות-הטעות" העיקרי מאז יוני ש. ה. טבעי היה, שהצבא הבריטי הוא אשר ירצה ליטול את תפקיד ההשתלטות על חוף חיוני זה, — והלא מעבר לאותו חוף מונחת גם "ארצות-השפלה", בלגיה והולנד, שזה מאות בשנים מילאו תפקיד כה חיוני בתולדות המדינות הבריטיות, כדברי נפוליון: "אגורפן — זהו אקדת המכון אל לבה של אנגליה".

ראש-החוף הנורמנדי החיצים מסמנים את התקפות בעלי הברית בשבוע האחרון של יולי

אף אם גם טבעית היחה, מבחינה איסטרטגית מרחיקה-ראות, חלוקה זאת של צבאות הברית בין קטעי-החזית הללו — היו לה עם זה תוצאות אופרטיביות (ובחשבון הסופי לפעמים גם מדיניות-פסיכולוגיות) מרובות ומורכבות.

שתי שאלות עיקריות עמדו לפני מפקדת-הברית בפרק הזמן שלאחר כיבוש שרבורג; האחת — שאלת הזמן: באיזה קצב תתגשם צבירת כוחות, הנחוצים לביצוע התקפה-רבתי לשחרור צרפת כולה או רובה? והשניה — שאלת המקום: באיזה כיוון יש לערוך את הנסיון לפרוץ את הטבעת הגרמנית ולצאת מתוך תחומי הצרים של ראש-החוף אל מרחבי ארץ צרפת? אותן השאלות עצמן עמדו גם בפני המפקדה הגרמנית העליונה — בניחושיה לגבי תכניות מפקדת-הברית וכוחותיה. קביעת תכניתם האופרטיבית של הגרמנים היתה תלויה מצד אחד בהערכת כוחותיהם אלה של בעלי-הברית, ומצד שני — במטרותיהם-עצמם. כמטרתם-שלהם ראו הגרמנים בצדק את כבילת צבא-הברית בשטח צר ודחוק ככל האפשר, כבילה שתכביד עליו את החריגה ממנו והחדירה לחלקי צרפת האחרים. ומכך הסיקו את המסקנה ההגיגית, שעליהם לרכז את מאמציהם בראש וראשונה בנסיון לחסל את המחצית המזרחית

של "ראש-החוף", זה האגף השמאלי (הבריטי-קנדי) של בעלי הברית, הנמצא מחוץ לתחומי חצי האי והמוגן פחות ע"י הטבע וצורתו הגיאומטרית. שכן אגף מזרחי זה, הצד והארוך, ניתן בפחות קשיים להידחק הימה. ואילו האגף המערבי (האמריקאי), שעיקרו בתצ"האי, בשל חזיתו הצרה היה פחות נוח להסתערות הגרמנים, אך בשל איותה הסיבה עצמה נוח היה יותר, לאחר תיסול ראש-החוף המזרחי (לו הושג הדבר) לסגור אותו בהסגר יבשתי ולנתקו משאר שטחי צרפת.

אך אפשר, שלא פחות משיקולים כאלה השפיעו על החלטות המפקדה הגרמנית מנשגיה והשערותיה על תכניות בעלי-הברית. ולפי המצב האוביקטיבי יכלו תכניות אלה להיות בעלות-שלוש מגמות: א) השתלטות מוקדמת על "תוף-הפצצות-הטסות" — דהיינו, הסתערות אל עבר סנה התחתית ומעבר לה, אל חופי פה-הדקה; ב) מסע ישיר אל פריז, כדי לכבוש את "לב צרפת", עם כל תוצאותיו הפסיכולוגיות והאיסטרטגיות של הישג מעין זה; ג) ניתוק מחוזות צרפת הצפון-מערביים (ובראש וראשונה חצי האי ברטן, וזה הבסיס הטבעי השני הגדול בשטחו ובאפשרויותיו אף מחצי האי קוטנטן, לכל פלישה-רבתי לצרפת מן הים) מפריז וממרכזי המכונה הצבאית הגרמנית — ע"י מסע "ישר דרומה", אל חופי לווארה התחתית. הגרמנים "הופנטו" לאימץ ע"י האפשרות הראשונה — אולי במידה רבה משום שהם עצמם ניסו לרתק את יצר האנגלים אל חוף פה-הדקה בכל אמצעי ההיפנוזה האיסטרטגית והפסיכית ע"י הרעשות התותחים, ע"י הבלטת הקשיבות הימית של שליטה על מיצרי דובר, ולבסוף — כבר לאחר ראשית הפלישה — ע"י מכת הפצצות-הטסות. (אגב, בסיסיהן של אלו משכו את חילות-האוויר של בעלי-הברית במיוחד אל חופי-המיצר כבר כתצ"השנה ומעלה לפני הפלישה). ודווקא משום כך קל היה יותר לבעלי-הברית להטעותם בשלבים המוקדמים של הפלישה, ביחס לנמל הגדול שאותו ניסו לכבוש ולהעמידם בספק: — האם יפנו מערבה, אל שרבורג, או מזרחה, כלפי לה-הבר? אולם גם אח"כ, כשכבר נתבררה מגמת בעלי-הברית בביסוס "ראש החוף" וצורתו נתגבשה, הוסיפה דאגת הגרמנים להיות נתופה בראש וראשונה לקצה המזרחי של חזיתם, לסביבת הגהר אורן, בשל שני שיקולים. הראשון היה "מעורב", חלקו צבאי וחלקו פוליטי-פסיכולוגי. כי גם כאן הופיע גורם "מהפנט": כנראה שרבים בין הגרמנים סברו, שפריז ותשמש מרכז-משיכה אדיר לאיסטרטגיה של בעלי-הברית, גם בשל היותה צומת דרכי צרפת הצפונית, וגם בגלל ערכה האדמיניסטרטיבי, המדיני והסמלי. ומה שנאמר על סברת הגרמנים לגבי בעלי-הברית — חל גם על מחשבות הגרמנים עצמם. אולם כאן היה גם שיקול צבאי-טהור. המסתכל במפה יראה, שכל מבקע פתאומי וחד מתוך הפינה הדרומית-מזרחית הקיצונית של "ראש-החוף" בכיוון האלכסוני ("לעבר פריז"), היה ממילא מנתק את כל צבא-הגרמנים שבחזית נורמנדיה מזרכי-ניסגתו (שהם גם דרכי-אספקתו ונתיבי-התגבורת שלו) הטבעיים, הקצרים והנוחים ביותר (כגון, דרך ליזיה או דרך דרה). שכן חזית-הגרמנים בנורמנדיה, שהשתרעה ביסודה ממזרח-למערב כשפניה צפונה, היתה למעשה ערוכה לא באופן מאונך אלא באופן מקביל לעורקי-התחבורה החיוניים שלה; עורקים אלה הובילו מזרחה, כי למעשה צרפת המרכזית, אם כי היתה תפוסה בידי הגרמנים, לא שימשה איזור משען יסודי לצבאם הלוחם, לא מבחינת מקורות הציוד ולא מבחינת ריכוזי-חיל רזרביים; אלה ואלה היו בגרמניה, או על פני הדרכים המקשרות אתה. והנה, אין במלחמה מצב אופרטיבי שיהא מסוכן ממצבו של צבא, שדרכי אספקתו ונסיגתו עוברים לא לעבר עורפו כי אם לעבר אחד מאגפיו. כאן ממילא נאלצת המפקדה להיות רגישה ועצבנית ביותר לגבי כל הכרוך בהבטחתו של אותו אגף. ומתוך כך מובנת לנו עקשנותם של הקרבות שהגרמנים ערכו לפני שנאלצו לפנות בשבוע השני של יולי את קאן, והתמתם בניסיונות להתזר לעצמם צומת-דרכים זה, או עמדות שבסביבתו, ע"י התקפות-נגד, שעלו להם לא-בזול.

למפקדה הגרמנית היה ודאי יסוד מספיק לחששות לגבי תוצאותיה של התפרצות

בעליהברית מתוך „ראשיהחוף“, גם אילו בוצעה זו מתוך פינתו הדרומית מערבית — כלומר, במגמה (כפי שנראו הדברים אז) של ניתוק מחוזותה מערב מהמרכז הפריזאי. התבססות בעליהברית בברטן, שהיתה באה כתוצאה מכך, היתה ממילא עושה את סיכויי הגרמנים בצרפת לחמורים ביותר. אולם יתכן שסכנה זו נראתה בעיני המפקדה הגרמנית כמרוחקת יותר בזמן מן הסכנה הבלתי-אמצעית של ניתוק צבא הגרמנים הנורמנדי מבסיסו שבמזרח — ניתוק שהיה עלול להביא אתו הכרעה מהירה של המלחמה בצרפת לטובת בעלי הברית. מכל מקום, המסקנות של הפיקוד הגרמני, כפי שהן נראות מתוך מהלך הקרבות, מעידות על החלטה איתנה, להבטיח בראש וראשונה את האגף הימני, המזרחי. לא לשוא רוכזו עיקר הכוחות (ובמידה מסוימת — גם מיטב הכוחות) בקטע המזרחי של החזית. — הן מתוך רצון לסכל כל התקפה בריטית דרומית-מזרחית לקאן, והן מתוך תקותימה לחסל, כאמור, את רצועת-החוף הצרה הזאת, שממזרח לביאה, כולה. וזה חל גם על שלושת השבועות החיוניים, שהתחילו ב-15 ביולי. גדול ביחוד היה ריכוזו של חיל-השריון הגרמני, הן זה שבתזית עצמה והן זה שבאזור-המשען, בעורף הבלתי-אמצעי. ההתקפות העקשניות של הבריטים והקנדים במחצית השנייה של יולי, אילצו כאן את הגרמנים להפעיל שש דיביזיות משורינות בחזית פעילה של 15—20 קילומטר לכל היותר — מידת ריכוז של חיל-שריון, שהמלחמה הנוכחית ספק אם ידעה כמותה. גם לגבי דיביזיות-הרגלים ניכרה אצל הגרמנים במשך יולי וראשית אבגוסט המגמה, להפנות את אלו, שהיו יותר שלמות בהרכבן ומסוגלות לביצוע פעולות, אל האגף המזרחי דוקא; — ואחת מתוצאותיו של מצב זה היתה, כי מספרים שונים של דיביזיות בקטע המזרחי או המערבי היו רחוקים למעשה מלבטא כוחות-קרובים שונים*). אין זאת אומרת, שהגרמנים התכוונו בדרך כלל להזניח את האגף המערבי; אלא שפעלו כאן השיקולים שכבר צוינו לעיל, וכן פעל ההכרח המר, להסתפק בכוחות המוגבלים שהיו לגרמנים בצרפת.

עד כמה שהכוחות האלה לא הספיקו, אפשר ללמוד מתוך העובדה, כי בברטן ובמערב-צרפת כולו, לא נשארו דיביזיות שלמות (חוץ מאלו שבנמלים אחדים). על אף החששות המרובים לעליות נוספות של צבאות בעליהברית בחופים. מכל הדיביזיות שחנו שם הוצאו מיטב האנשים מהיחידות כדי להגביר במקצת את גופי-הצבא שבחזית נורמנדיה — ולאחר „חליבה“ כזו נשארו חילות-המצב הגרמניים שבין הים ללוארה קצוצי-כנף וחלושים למדי. אפשר שהביטוי „קצוצי-כנף“ הולם את מצבם ביותר, כי נראה, שאת מרבית כלי-התובלה שלהם נאלצו גיכ למסור לרשות צבא-החזית, כדי שלכל הפתות הוא יובטח במנגנון-התובלה (ההכרחי**). חילות-מצב אלה נמצאו איפוא משוללי כל יכולת להנהלת אופרציות-של-תנועה בשדה הפתוח.

בשובנו אל חזית-נורמנדיה מן הראוי, לסכם כאן את העובדה, כי מחמת מצבם זה, ובשל התקפות-הברית המתמידות, נשארו הגרמנים (שבינתיים אבד להם גם כל חיל-

*) עדיין לא הושגו ידיעות שלמות על הרכבן למעשה של הדיביזיות הגרמניות שלחמו בצפון-צרפת, הן מבחינת מוצא-אנשיהן, והן לגבי מספר-יהם. נמצאו בהן שבויים (רוסים ואחרים) ומגוייסי-כפיה מארצות כבושות; מאלה נטה חלק ליפול בשבי, ואילו אחרים לחמו בוצף. חלק מהדיביזיות שבחזית נורמנדיה היו יוקרות ביותר למילואים; ואלה ניתנו להן במידה חלקית גם על חשבון דיביזיות אחרות, שחנו בעומק הארץ. על זה ועל תוצאות הדבר עוד ידובר להלן. בדרך כלל היו הדיביזיות שבצרפת קרובות בהרבה אל התקן המלא שלהן מאשר אלו שברוסיה.

**) הפגיעות מידי אווירית-הברית בכלי-הרכב שבדרכים הן שהחריפו ביחוד את בעיית הניידות הממונעת בחילות הגרמנים בצרפת.

המצב של שרבודג, ועוד לפני כך — החטיבות שבמצודות החוף העיקריות) כמעט ללא רזרבה אסטרטגית ניוחדת. לאחר שמרביית שריונם רותקה במהלך האופרציות ביולי אל אזור קאן, יכלו להגביר קטע אחד בחזית רק ע"י הוצאת כוחות מקטע אחר.

מה ניתן לנו לשער או לדעת על השתקפותם של הנתונים השונים, אלה שכבר צוינו כגון יאף אחדים נוספים, בשיקוליה ובמסקנותיה של מפקדת הברית? כפרקו זה של מסע המלחמה ודאי שלא ראו בעלי-הברית את תפקידם הראשוני בהשתלטות על "חוף-הפצצות". פחות ברורה היתה בודאי הבחירה שבין המגמות ה"פריזאית" או "המערבית". אין ספק שהיתה לעבר פריז בדרך של פריז את ההכרעה שבנורמנדיה לגרמניה עצמה. אך דא באגפם הימני, אין ספק שהיתה מבטיחה את ההכרעה שבנורמנדיה לגרמניה עצמה. אך דא או היו מתייצבים כוחות-הברית ב"ן צבא הגרמנים, ונסיגתה ההדרגתית של זו — היתה עקא, שבלעדיו ההבקעה המהירה על הדרגי של "הכרעה מהירה". אמנם צבא הגרמנים היה נדחק על ידי זה אל פריז מושגת בדרך של לחץ הדרגי של "הכרעה מהירה". אמנם צבא הגרמנים היה נדחק על ידי זה הדבר מביא לידי היפרכה של "הכרעה מהירה" ומתקרב ממילא אל הרזרבות שלו ואל בסיסו לעבר פריז — אך היתה נשארו שלם בעיקרו ומתקרב ממילא אל הרזרבות שלו ואל בסיסו האיסטרטגי; ובמחיר היותר על לפי קו הנהר סנה, חזית שהיתה ניתנת יותר להגנה ע"י הכוחות יותר בצפון-צרפת, נאמר — לפי קו הנהר סנה, חזית שהיתה ניתנת יותר להגנה ע"י הכוחות שהיו להגניע גם אל התוצאה, שמפקדת בעלי-הברית רצתה כזו של התקדמות אט"ח לעבר כיווני ההתקדמות האפשריים. — מקצו המורחי של "ראש-החוף", אם מן המערבי — היתה איפוא חלזיה לאימעט בסיכויי ההבקעה המהירה של חזית הגרמנים בכנף המורחי שלה.

אנו לא נעמוד כאן על פרטי ההשתלשלות הטקטית. אך בכל זאת ניתן לומר, שבשום מקום וזמן במלחמת צפון-צרפת לא הגיעו מצבם ההדדי ומושגי-המרחב של שני הצדדים לידי תמונה המזכירה כ"כ את חזית-המערב ב"18—1915, מבחינת עקשנות ההאבקות על כל שעל אדמה ועל כל השינויים הטכניים והטקטיים שחלו בינתיים בחימוש החיילות והכורכי הפעלתם, — על אף כל השינויים לכך יש לבקש באופייה הטהור של ה"פריז" של הארץ: בחלקה את אחת הסיבות לכך יש לבקש ומכוסה מטעים לרוב. גדרות-שיחים ושדרות-עצים צפופות הוא מיוערת, ובחלקה מעובדת ומפרידות בין חלקות-השדה השונות. כל אלה יחד עם התעלות נמשמות לצדי הדרכים ומפרידות לעתים קרובות, מהוות קור-מסתר וועמדות בשביל כלי נשק ארט. למיניהם העמוקות הנלוות אליהן לעתים קרובות, בשביל צלפים בודדים וביחוד — בשביל כלי נשק ארט. השימוש הטקטי קבוצות קלעים ומכונות-יריה, בשביל צלפים קבוצות של גדרות צמחיה אלה. תכונת-הנוף מועילה שהטווח שלהם עולה ה-ל-עתים קרובות על המרחק שבין גדרות צמחיה אלה. השימוש הטקטי האינטנסיבי שהשתמשו בהן לעתים קרובות, שאיכרן התפתיע בשדות-הקרב של הנוף הנורמנדי הפך אותן למעצור הרבה יותר חמור לנסיגות ההתקדמות מכפי שנראה היה הדבר במבט ראשון. אפשר לומר, שכשם שגדרות-האבנים, שאיכרן התפתיע בשדות-הקרב של הנוף הנורמנדי חוותיהן, מילאו לעתים קרובות תפקיד עוצר עד כדי להפחית בשדות-הקרב של הנוף הנורמנדי הנפוליונית (בין השאר — גם ליד וטרלו) — כך השפיעו תכונות אלו של הנוף הנורמנדי השפעה ניכרת על מהלך האופרציות שם. נלוו אליהן גם תכונות-נוף אחרות, המצרות את המרחב והעושות את נורמנדיה לשטח "מבוותר" למדי מבחינת אפשרויות התנועה: צרות הדרכים; ריבוי "הדרכים השקועות" (*), הצרות ובעלות שיפולים תלולים; ריבוי הנהרות והפלגים

(* החפורות לעומק.)

בעלי מדרונות חלולים גם הם; צפיפות הישובים, ובניניהם המוצקים שלא כבמזרח אירופה
הגבעות וההרים המיוערים, המגיעים דרומית-מזרחית מקאן — הפיסנה מונס-פנסון — לגובר
גיכר. כל אלה יחד הגבילו במיוחד את חופש פעולתו של החיל המשוריין. אלא שכאן עוברים אנו
מהגורם ה ט ר פ ו ג ר פ י לגורם לוח-ה צ בא שמשני הצדדים, שגם לו היה חלק בהתהוות
תמונה זאת, כמעט "איפרית" (*), על גדות אורן.

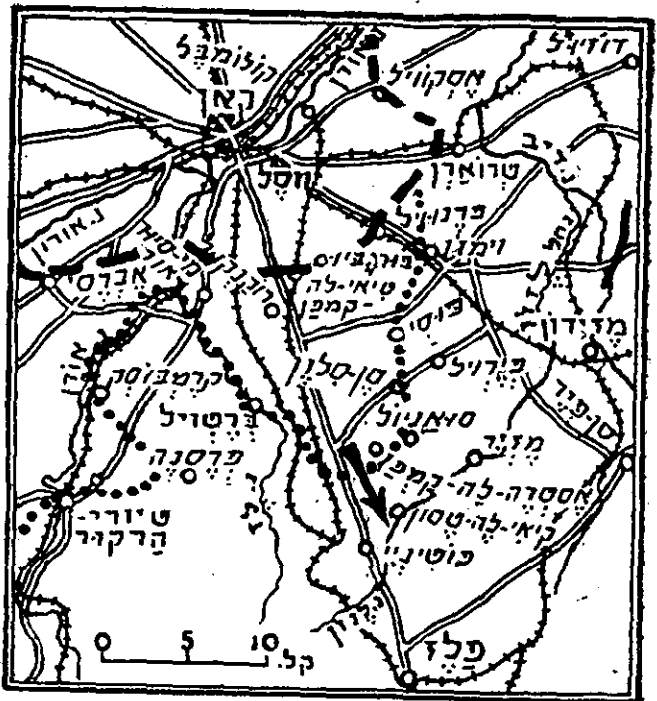
אופי החיל). כפי שכבר צוין, ריכזו הגרמנים בקטע המזרחי את מרבית שריגום. לעומת זה
קיימו הכוחות הבריטיים והקנדיים כמחצית החזית הגרמנית כולה (לבסוף — גם יותר
מזה, כשהבריטים קיבלו על עצמם מאת האמריקאים את הקטע של קומון-ולעבר טורניני,
שבמרכז החזית) בשעה שכוחות אלה היו לא הרבה יותר מ-40 אחוז בצבא בעלי-הברית,
אין זאת אומרת, שהבריטים נפלו כאן במספריהם הכלליים, או במספר הטנקים או התותחים
"אשר להם, מכוחם של הגרמנים, להיפך, הלכו ועלו עליהם בכל אלה בהדרגה. אלא שכנראה
חסר להם כאן אותו ההפרש של יתרון כוח כמותי, הדרוש בתנאי התקפה חזיתית
בשביל השגת הצלחה מרעת בהתנגשות שבין שני צבאות, השונים בערך באיכותם וברמתם
הטכנית. וזאת לזכור, כי תנאי מוגזרים הגורמני של אותו יולי (גשם ועננים ברוב הימים
כמעט ללא-הפסק), מנעו לעתים קרובות התערבות טקטית מרעת על ידי אוירת-הברית
האזירה והפכו באותם הימים את ההיאבקות בשדה-הקרב (**). להתמודדות מובהקת
שבין שני "צבאות-הקרקע". במצב זה היה יתרון איכותי כזה בנשק-השריון אחד הגורמים
המעטים, שהיו יכולים לשמש חוליף לחוסר יתרון מספרי מכריע לשם ביצוע התקדמות
משלחת, ובהיקף רבתי. אלא שלא כך היה המצב. אמנם הטנקים אשר העלה הצבא הבריטי
(והקנדי) בגרמניה לאלפיהם היו הפעם משובחים ומהימנים בהחלט מבחינה מיכנית וטכנית
גם יחד. גם בכוחם (בשריון ובעצמת-האש) עלו במידה ניכרת על קודמיהם לסוגיהם: "צירציל",
— לעומת ה"ולנטין" וה"מטילדה", בסוג של "טנקי-הרגלים" האטניים וכבדי-השריון יותר;
ו"קרומול" החדש — לעומת "טנקי-הסיוור" הקודמים, ה"קובונטר" וה"קרונדר". אך הם
בכל זאת לא השחוו עדיין מבחינות אלו ל"ברדלס" ("פנתר") ול"גמר" ("טיגר") הגרמניים,
ומבותרת-הנוף היה כבר יותר וגם שריגום היה עבה יותר. כי ארץ גרמניה צרת-הדרכים
במזירותם העליונה היחה שונה בזה הכלית שינוי מרחבי המדבר בצפון-אפריקה. שם היה
משחק טקטי גמיש מסביב לכוות-האויב. אולם כאן, במיצרי הדרכים, העלות והבקעות של
חזית צופפה, בהתנגשויות במרחקים קטנים ובמארבי-הטנקים שבתורשות — קבע לרוב
כובד-החזית של הטנק המודרן להטיח את יריתו לראשונה, וכובד-השריון של הטנק העומד
במבחן הפגיעה. וממצב זה בעיקרו לא שינה אפילו השימוש שהלך והתרחב בטנק
"שרמן", שהורכב עליו התותח הא.ט. הבריטי המעולה "בן 17 הליטראות". אילו היה כאן
לבריטים גם "טנקי-סער" (לתמיכת הרגלים בסער) אדיר יותר — אפשר שהיה ביכולתו לשנות
את כל קצב ההיאבקות. אך כפי שהיו הדברים למעשה — רק לאחר שהפציעו כליל מתוך

(*) "איפרית" — בנוסח של מערכות איפר העיקשות בשנות 17—1914, שהיו לסמל
של התנגחות רבת-ידים ומושכת.
(**) להבדיל מהפגיעות הרבות מן האויר בעורקיה-החבורה, בגשרים ומיצרי-דרכים
ובבסיסים הגרמניים שבעורף, שמילאו תפקיד שאין ערוך לו בהצלחתם האופרטיבית
הכללית של צבאות-הברית. ודאי שבימי מוג-אוייר מתאים (ואלה רבו ביחוד
כשלב המאוחר של המערכה) מילאו מטוסי-הברית גם תפקידים טקטיים רבי-ערך,
פי שיעור יחודי על כך.

„ראש-החוף“, במסעות-הדליקה וההתקפה אחרי האויב המנסה להמלט, שמעטים היו דומיהם, — רק אז עלה בידי חיל השריון הבריטי לגלות את סגולותיו לגיידות ולעריכות אופרטיבית.

* * *

כיבושה של קאן עצמה הושלם בשבוע השני של יולי. מאז, במחצית השנייה של יולי, נמשכו הקרבות העקשניים דרומית-מערבית לעיר, בין הנהרות אודון ואורן, וכן מזרחית ודרומית-מזרחית לה, מעבר לאורן. בקרבות אלה ניסו הבריטים לפלס דרך להתקדמות שריגום ע"י הפצצות מוקדמות בריכוזי מפציצים בהמון. במידה שהפצצות היו מכוונות אל ערים ונקודות-אשוב לא קל היה להמנע מלחזור גם כאן על „טעות-קסינו“ של האויריה הבריטית האמריקאית: — מלהפוך, ע"י עצם עזתה של הפצצה ומרצתה את חוצות הערים ורובעי בניניהן לערמה רצופה אחת של שרידים וחורבות, שיש בה כדי למנוע ממש את אפשרות התקדמותם של כלירכב צבאיים מכל הסוגים; ובו בזמן עשויה היא לשמש, במקרים של התנגדות עקשנית, מבוך צפוף של קני מכוונות-ידיה, עמדות-מרגמות ושוחות-צלפים. הן לגבי שטחי ישוב אלה, והן ביחס לאזורי עמדות-הגרמנים בכללותם, ששימשו מטרה להפצצות מרוכזות מסוג זה, התיצבה אותה הבעיה: — כיצד להצמיד באופן מהודק ככל האפשר את רגעי התקדמותם של החיילות התוקפים לרגע סיום ההפצצה, שכוחות מגינים לא יספיקו להסתגל מחדש לשטח שהופצץ ו„שותק“ ולהסתדר בו להתגוננות מחודשת. וענין זה חמור ביותר בשעה שחלק גדול של המפציצים הם מן הסוג הכבד, המותאם פחות לפעולות טקטיות מסוג זה ומסוגל פחות לביצוע הפצצות בקירבתם הבלתי-אמצעית של חילות צבא-הוא העלולים להיפגע בנקל (*). כי ע"י כך גדלים ממילא גם המרחק בין אזורי-ההפצצה ובין עמדות-המוצא של החיילות התוקפים, וגם הזמן הדרוש בכדי שאלה יגיעו לשטח שהופצץ.

קרבות קאן-פלו

הקו המרוסק — „ראש-הגשר“ מעבר לאורן בסוף יולי קרה-נקודות — החזית לאחר התקפת הקנדים, 6-7 באוגוסט

שהקדימו את הסתערות. הטנקים להתקדמותו האטית יותר של חיל-הרגלים. ואולם, בתוקף התנאים לגבי פעולות-שריון בנוף הנורמנדי, האמורים לעיל, הביא הדבר לידי אכזבות רציניות בטנקים. ולאחר התקדמות קילומטרים אחדים, כשכבר סברו לעתים, כי „נפרצה החזית“ — היו כוחות-הברית נתקלים „ב-איון רזה-הקרב-העיקרי“ של עמדות הגרמנים, שהיו כאן ערוכות לעומק רב, כמיטב העיקרונות של „הגנה גמישה לעומק“, בוסח הקולונל פון-לוסברג (**). 18-1917; ואז היו חוזרים, במידה מסוימת, לאותו „איון-

(* על הסכנות שבדבר העידה הטעות הטרגית, כאשר הופצצו קשה חילות-הקנדים (המקרה השלישי מסוג זה בהתקפת-רבותי ע"י צבאות-הברית) ע"י מטוסי „הליפכס“ ו„לנקסטר“ הבריטיים. הכבדים בשעת ההתקפה הקנדית בחזית-פלו, ב-14 באוגוסט; הדבר קרה על אף שהקנדים, שנמצאו ברובם ביערות, העלו אותות-עשן לשם מניעת מקרה שכזה.

(** אח"כ — גנרל פון-לוסברג, בעל ספר נודע ומאמרים בשנים שלאחר מלחמת

הכוחות" שבקברגליסיותותחיים, בלי התערבות מ כ ר ע ת של גורמי השריון והאוויר, שהיה לשפדבר במלחמה הקודמת. כל זה לא מנע את הכוחות הבריטיים-הקנדיים במשך חודש יולי לא מלכבוש את קאן העיר, לא מלבצע הקמת "ראשי-גשר" מעבר לאודון ואח"כ מזרחה לאודון, ולא מלהתקדם התקדמות מסוימת נוספת, בכיוון דרומית-מזרחית משני עבריו של הכביש המוליכם אל פלו. ואולם צירוף התנאים האמור עורר ספיקות חמורים לגבי האפשרות של אותה ה בקיעה מהירה ומכרעות, שכבר צוינה כתנאי לכך, שלא תהא ההתקדמות לעבר פריז מסויעות למעשה לחילוף חיל-הגרמנים שבנורמנדיה מסכנות של כיתור בידי בעלי-הברית, ובשיקול זה יש לראות את הסיבה העיקרית לכך, שלבסוף רוכזו המאמץ האופרטיבי הדינמי של בעלי-הברית, בתכנית שמונטגומרי טיפחה וניצח על ביצועה, ב א ג פ מ ה י מ ו י .

* * *

אפשר שתישאל השאלה: מה ראו איפוא מצבאי צבא-הברית — גם בשבועות שבהם ודאי כבר התחילה להסתמן כנגד עיניהם תמונה זאת של מאמץ לפריצת חזית הגרמנים בצירה המערבי — מה ראו להתמיד בעריכת התקפות, שלא עלו בזול, ע"י כוחות בריטיים וקנדיים באגפם המזרחי?

ההסבר לכך נראה כמשולש. בתחילה, כשהחשגו פרצות ניכרות בעמדות הגרמנים במזרח, ודאי שקיוו עדיין לאפשרות של מבצע נמרץ ומהיר (*). משרפו הסיכויים לכך, גותרו שני גורמים להתמדה בהתקפות. האחד היה כרוך בהכנות לאופרציה העתידה. כל תכנית להתקפה איסטרטגית רצינית מתוך "ראש-החוף" (וגם להגנה עליו) חייבה מאמץ קודם, להרחיב ככל האפשר את חלל-התנועה של צבא-הפלישה, ליצור אפשרות להפעלה מלאה יותר של כוחותיו וע"י הארכת החזית, וכן להגדיל ככל האפשר את צומקו של ראש-החוף, את שטח העורף שבין החזית לים, כדי שיוסיק לעריכה תכליתית של כוחות-יבשה-ואוויר גדולים בשביל התקפה רבת-י. כבר דבר זה כשלעצמו הצדיק והצריך את סידרת ההתקפות. וודאי שנגרמה אכזבה ידועה (ביחוד לאחר התקוות הקודמות לפריצת-החזית לעומק), בשל ההיקף המוגבל ביחס של ההתקדמות, שהושגה ע"י הבריטים והקנדים מאז כיבוש קאן ועד חודש אבגוסט. אלא שהיתה גם כוונה נוספת, הכרוכה כבר לא בהכנות, כי אם בתכליתן הסופית של האופרציה. משהתחילה מתגוללת ונפתחת היריעה הרחבה עם הזניקה המהירה במערב, — ספק הוא, אם היו ההתקפות בחזית קאן מכוננות בעיקר להדיפה מרחיקה של חזית הגרמנים אל עבר פריז — או שהיתה תכליתן המרכזית למונע את סילוקה אחורנית בקצב מהיר מדי של חזיתם זו. ניתן לחשוב, שבשלב זה המאוחר יותר של קרבות נורמנדיה, הפכו ההתקפות בחזית קאן מהתקפות דוחקות לגילוי של התקפה מרתקת. כיצד נתגבשה תמורה כזאת — עוד יצויין בהמשך הדברים.

* * *

מעשה הפרץ במערב, בסוף יולי — הוכן עוד בשבועות שלפני כך, מאז נפילת שרבורג. ע"י ההתקדמות ההדרגתית והאיטית של הכוחות האמריקניים במערבו ומרכזו של חצי-האי קוטנטון, אשר דרומה-מערבו היה נתון אז עדיין בידי הגרמנים. התנאים הגיאוגרפיים כאן, בהיות האמריקאים בדרך כלל מצפון לגרמנים, אך גם ממזרח להם, איפשרו בכל שלב של ההתקדמות, כבר לאחר ההצלחה הראשונה, את דחיקת הגרמנים אל הים, שהשתרע ממערב להם. בכל פרק מפרשת ההתקדמות הזאת, מאז רוכזו עם כיבוש שרבורג הכוחות

העולם הראשונה. הוא היה בין השאר, מארגנם של "קו-הינדנבורג" ו"קרוזטן" בחזית צרפת במלחמת 18-1914.
(* דבר שלא היה "סותר" לפיתח חזית הגרמנים גם ממערב. כי אזי היתה מתהווה הקפדה שני האגפים יחד. אל זה עוד נשוב בסיום הסקירה.

האמריקאיים בחזיתם הפונה דרומה, היה הדבר כך: בשעת הקרבות הראשונים שבה על הגבעות שמסביב ללהיה-הדין-פיואי ליד פריה-לסה. באופרציה המרכזית של פריצת החזית באזור סן-לו, שנסתיימה ליד קוטנס; בקרבות על גברה-גרנויל; וליד אברוש, בסיום, בפיונה הדרומית-המערבית ביותר שבחצי-האי. בכולם בוצעה התקפה מהחזית ומהאגף הימני (של האויב) בזמן ובעונה אחת; עם זה בא נסיון לנתק את האויב מן העורף (לרוב — נסיון מוצלח), ע"י צאת הכוחות האמריקאיים (בהסתננות הרגלים, או במבקע משוריין) אל חוף הים; ובסיום, כיתורו השלם של כוח-האויב שנותק והשמדתו ושבייתו (לעתים — לאחר התנגדות של ימים מספר), ובאותו הזמן — כבר התחלת האופרציה הדומה נגד השלב הבא שב"סולם-החוף" הגרמני. א י ך ללמוד מתיאור כולל זה, שכל אלה ניתנו ב ק ל ו ת ; לא בנקל הושגה ההתקדמות, ביחוד בצעדים הראשונים, באזור אשר עדיין היו מרוכזים בו שטחי-ביצה והצפות ומיצרי-יערות; והפלגים רובם ככולם ח צ ו את נתיבי-ההתקפה. התנגדות הגרמנים היתה עקשנית גם כן, על אף יתרון-כוחם הרב של האמריקאים ושליטתם באויר. אמנם עם ההתקדמות דרומה מערבה הוטבו במקצת תנאי-השטח, ואף רשת הדרכים היתה נוחה למדי בשביל התכנית האופרטיבית אשר סומנה מראש ובוצעה שם. לא במעט עזרה לביצועה המוצלח של ההתקדמות, שבמשך מחציתו השניה של יולי, האפשרות האוביקטיבית הנ"ל (עורף עמוק יותר, והנמל הגדול) לריכוז רזרבות גדולות. אך גם יע צ ם יחסי הכוחות-היו שונים מאלה שבמזרח.

ודאי שחסרות לנו עדיין כיום ידיעות מדויקות על כך — שכן שולטים עדיין חוקי הנהיגות של ימי-מלחמה, ברשותנו נמצאות בעיקר הידיעות שפירסם כל צד על כוונות ג ד י ו. לפי סיכומי בעלי הברית שבוע הראשון של אבגוסט — ה ש ת פ ו עד אז למעשה שה בקרבות בנורמנדיה של ו ש י ם י ו א ח ת דיביזיות גרמניות (*). אמנם בשעת הסיכום כבר הושמדו כליל אחדות מדיביזיות-הרגלים או שנתקיימו בצורת שרידים בלבד. מנין הדיביזיות המשורינות היה ת ש ע (או עשר): 4 דיביזיות-שריון תקינות (אחת מהן ה"לימודית", כללה את מיטב מדרכי-הטנקים ומומחי-השריון שבצבא הגרמני); 5 דיביזיות-שריון של ס. ס.; ודיביזיה אחת של "רמניה-שריון" (**). (ס. ס. אף הם). מאלה צוינו כמשחתפות בשלב המכריע של ההיאבקות על רצועת החוף המערבית הנ"ל (במשולש לסה — סן-לו — קוטנס) ארבע דיביזיות-רגלים, ושלוש של שריון. המדובר ל א כלל כמובן את הכוחות הגרמניים שבאזור-הגבעות המיוער ממזרח לרצועה זו, (בין ויב לוילה-בוקג), שעמדו בפני החקפות אמריקאיות מצפון-מערב, ובריטיות — מצפון-ומצפון-מזרח; וכן לא את הרזרבות, שיש לשער, כי הוטלו עוד בשלב המאוחר של אופרציה זאת. מכל מקום, כפי שכבר צויין, לא באן הוצבו הכוחות שהיוו את מרכז-הכובד של הארמיה הגרמנית השביעית.

לעומת זה — בידינו ידיעות סתמיות יותר, ישנם אין לסמוך ביותר על כוונות-הדיק שבהן, ממקור גרמני על כוחות האמריקאים. הם בישרו, שפרדליי הטיל להתקפה בסוף יולי, את מלוא כוחותיו; "מ-25 עד 30 דיביזיות, בתוכן לפחות 12—10 דיביזיות משורינות שלמות, זאת אומרת: לא פחות מ-2,500 טנקים". אך אם גם נניח, שיד ההפרזה היתה במספרים אלה, בכל זאת אין הם גראים כרחוקים ביותר מן האמת, לפי הידוע על הכוח הכללי של בעלי-הברית בנורמנדיה ועל חלק צבא ארה"ב בתוכו. אגב, ההתחלקות של צבא ארצות-הברית בצפון-צרפת, שחלה בהמשכה של התקדמות זאת, ל ש ת י א ר מ י ו ת, מעידה גם היא על היקף הכוחות שהופעלו. וכך ניתן איפוא לומר, שיחסי הכוחות בין תוקפים למגינים התקרבו כאן למצבים של 1:3, או גם 1:4 (ההבדל בין המצבות של

(* או, לפי גירסה מאוחרת במקצת — 35. לבסוף נקבע מספרן — 37.
 (** מצוידים, בין השאר, באחוזי גבוה של תותחי-מנוע משחריניים.)

דיכוינות אמריקאיות וגרמניות היה ניכר); וכידוע, ריכוזו של יתרון כוח מעין זה בידו ת-
ה ק ר ב ה מ כ ב י ע י מ (להבדיל מקו החזית בכללותו, על החלקות ה"שקטיות" והבלתי-
חיוניות שבו) הוא לא רק סימן לכושר ההצבאה של מרכזי-היתרון, אלא גם תנאי להצלחה טקטית
בולטת במלחמת-תנופה; בחזית הרוסית, כידוע, הושגו בשנה האחרונה "ריכוזי-יתרון"
בפרופורציה הדומה לנו ואף עולה עליה.

יתרון מספרי זה כשלעצמו עוד לא היה בו כדי להבטיח "ממילא" הצלחה. אלא שגם
הצד הטקטי, וגם הצד הארגוני (והטכני) של ההתקדמות האמריקאית הלמו את תנאיה ואת
מטרותיה. גם כאן, כמו באגף המזרחי, קדמו לרוב ההתקפות הפצצות כבדות, אלא שבתוקף תנאי-
הקרקע בראשית ההתקדמות הממושכת (ראה לעיל), באה בעקבות ההפצצה התקפת-הרגלים,
כמפלסת דרך להסתערות השריון; וסדר זה (תחת להקדים שריון לרגלים) נתגלה כתכליתי
יותר בתנאי "החזית הצפונית" באירופה, ממש כמו שנתגלה בתנאי "החזית המוגבלת" שליד
אל-עלמיין. (יצוין, כי גם באגף המזרחי, החל מהתקפת הרגלים הקנדיים בתמיכת חיל-שריון
בריטי ב-27.7 דרום-מזרחית לקאן, הונהג בדרך כלל סדר-שלבים זה). תורן של הסתערויות-
טנקים למרחקים בא, כמו במזרח, לא יחדר הבקעת חזית-האויב לעומק (לראשונה ליד סן-לו).
אך משהוגבר בדרך כלל השימוש בטנקים האמריקאיים, בחלק הדרומי יותר של רצועת-החוף,
ניתן כאן לפי תנאי השטח לערוך את התקדמות חיל-השריון בשורות טנקים רחבות ביותר
ומפוזרות למדי, הבאות אחת אחרי השניה, גלים-גלים, דרך מרחבי השדות על תבואותיהם
זמטעיה-גבול שלהם. בדרך זו הוקטנו האפשרויות לעצור התקדמות מעין זו ע"י מחסומי-
דרכים, התקפלת-אגף וכיו"ב. יחד עם היתרון הכמותי המכריע, שהיה כאן לחיל השריון
האמריקאי, איפשר החבר הכרעות מהירות למדי בקרבות-השריון.

מהירות ההתקדמות נסתייעה לא במעט גם על ידי הכשרון הטכני, שגילו גופי-הצבא
האמריקאיים, בסילוק מהיר של מכשולי הדרכים, כמפלסי נתיבות בתוך חורבות הערים, ואף
בהתקנתן מנייה וביה של דרכים חדשות למטרות טקטיות דחופות, בתוך שדות, יערות ושטחי-
ישוב. בכל אלה מילא ה"בולדוזר" (מין טרקטור-סקריפר כבד, מעשה אנדרווגינס) תפקיד
מרכזי. הצבתם המהירה של גשרים, במקום אלה שנהרסו או במקומות חדשים לגמרי, ציינה
בדרך כלל את הפעולות של צבאות-הברית בנורמנדיה, כאמריקאים כבריטים וכקנדים. והלא
כפי דבריו של אחד מכתבי "טיימס" באבגוסט "נגלה מסע זה כמלחמת-נהרות ודרכים מובהקת".
למסתכלים במפות סתמיות של זירות-מלחמה י"אמר בהזדמנות זו, כי את ערכם של נהרות-
נורמנדיה, בתנאים הטופוגרפיים והאקלימיים הנתונים, בתור מכשולים וקווי-מגן — לא
היתה כל אפשרות להעריך ולמוד לפי ממדיהם בלבד.

כאמור, בלט בהתקדמות האמריקאית הכשרון הארגוני. אך כשרון זה לא נתגלה בשום
דבר כאשר נתגלה לאחר הבקעת מיצרי-החזית שבקצה חוף חצי-האי, ליד אברנש, בהזדמנות
של הרזרבות הגדולות במהירות בלתי-שכיחה דרך הפירצה הצרה והארוכה הזאת אל מעבר
לרצועת-החזית, אל תוך מרחבי-העורף חסרי הסייג דרומית-מערבית ודרומית לקו-העמדות
של הארמיה הגרמנית השביעית. את מלאכת ההבקעה (סן-לו, קאטנס, ואברנש בכלל זה) ביצעה
הארמיה הראשונה של ברדליי. אולם מ"ו באבגוסט הוכנסה לפעולה הארמיה השלישית של
ארה"ב (הגנרל פטון, שנתפרסם כבר לפני כך מכמה בחינות שונות), היא שהשתחלה-בזריזות
כזו דרך ה"פייזדור" שחצבו לה קודמיה והפציעה מתוך לועו למרחקים. הצלחתו של מעשה
זה — של הטלת רכוזי השריון של פטון לתוך חלל צרפת הצפונית-מערבית — היא שקבעה
את הדינמיות והקצב של כל הפרק השני במערכת נורמנדיה, הפרק של גיצול תוצאות
המאמצים והקרבות הקודמים, פרק הקפת הארמיה הגרמנית.

* * *

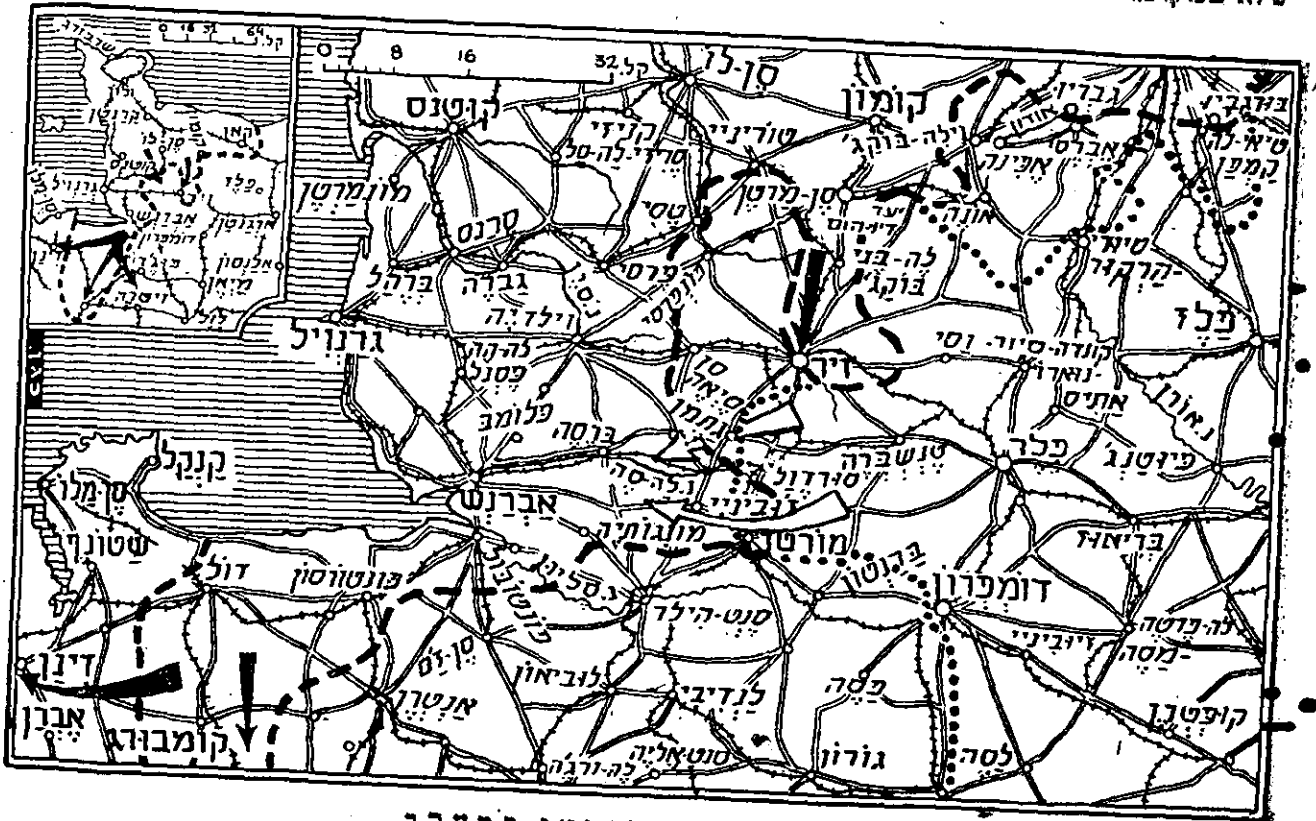
נטעה אם נחשבה, כי קרבות ההתקפה, שנהלו ע"י צבאות הבריית בסוף יולי ובראשית
 אבגוסט, הצטמצמו בשני הקצוות הקיצוניים של חזית גורמנדיה: ברצועת החוף שבדרום-
 מערב חצי האי קוטנטן, ובקרבת העיר קאן (ו"ראש הגשר" מעבר לנהר אורן, שהוקם ממורת
 לה). האמת היא, שהקרבות, לעתים לסירוגין ולעתים בעת ובעונה אחת, נערכו לאורך כל
 קו החזית. סמוך יותר לקאן, דרומית-מערבית לה, ב"ראש הגשר" הדרומי, שבין
 האודון לאורן, והגבעות המובילות אל וילהובוק (Villers-Bocage) היתה הכוונה
 ללפית הטקטית, משמאלן של עמדות הגרמנים שבין קאן לפלז. אחת השאיפות כאן
 היתה להשתלטות על המרכז ההררי, מונט-פנסון, צפונית לקונדה; הדבר הושג רק בשלב שלפני-
 האחרון של קרבות קאן. התיאבקות ב"ראש הגשר" שבין אודון לאורן קיבלה אופי ממושך
 והצטיינה עד ראשית אבגוסט בהתקפות נגד גרמניות עזות ומתמידות; הכפרים שבקטע
 זה (אברסי, אסקה ואחרים) וגבעות המשלט רוניות הדם "113" ו"112" לא פעם עברו מיד ליד.
 לעומת זאת במרכז החזית, בסביבת קומון, שאפה ההתקפה הבריטית בחזית צרה,
 שפותחה בשבוע האחרון של יולי, להבקיע את לב אזור הגבעות המיוער והמבוותר הזה של
 "שווייצריה הגורמנדית", לשסע את החזית הגרמנית לשנים, וליצור עקיפה ארטיסטית
 לעומק לגבי חלקה המזרחי של חזית זו. תנופה רכה ניתנה לתנועה זו בשלושת-ארבעת
 הימים הראשונים של אבגוסט. בשעה שהאמריקאים כבר החלו מסתגנים, דרך מיצר אברנש,
 לברטן המזרחית, ריכוז הגנרל דמפסי, מפקד הארמיה הבריטית השנייה, בקטע זה כוח
 טנקים ניכר (צריך לשער, כי לא פחות משלוש דיביזיות משורינות, בהתאם לכיווניהם
 של שלושת המבקעים ע"י שדרות-שריון גדולות מצבאו). בניצוחו הכללי של הגנרל ריצרד
 (אוקונור*) שפקד על חיל-השריון של הארמיה השנייה, העיקרי שבמבקעים אלה יצר בליטה
 ארוכה, אם כי לא רחבה, בתוך אזור הגבעות; היה בבליטה זאת בעת ובעונה אחת כדי לאיים
 על עורף החזית הגרמנית במזרח — ולהבטיח את אגפן השמאלי של שדרות האמריקאים
 המתקדמות דרומה מתוך מיצרי החוף הגורמנדי. התקדמות קומון "בוימה" בקנה מידה גדול
 ובערכה ב-28 ביולי, היא נערכה כשנתברר, בשבוע האחרון של יולי, שעם אבדן קוטנס
 מתכוננים הגרמנים להטות את אגפם המערבי אחורנית באלכסון, לעבר גרנויל, ולהשתמש
 בקומון (בקו חזיתם, כפי שהיה קיים אז) בחור "ציר" לחלקת-חזית חדשה זו. אך בהתקפה הבריטית
 נכבש ה"ציר" — וממילא הוסרה מעליו גם ה"דלת", קומון-טסי-גרנויל. אך בגבור האיום
 של התקדמות זו לעבר דרום-מזרח, לאונה-ולמונט-פנסון* — אילץ הדבר את הגנרל האוור,
 מפקד הארמיה הגרמנית, להעביר על פני הנהר אורן כוחות שריון מחזית קאן מערבה, ואלה
 ערכו מבקעים נגדיים מתואמים, מהחזית ומהאגף המזרחי, על כוחות ההתקפה הבריטיים
 (בעקבותיו של חיל-השריון הבריטי הלכו, כמובן, חיל-הרגלים וכוחות ארטילריה גדולים,
 כשם שלפניהם פעלו כוחות-האוויריה). אולם, כבר ב-45 באבגוסט התברר, כי מבקעים אלה,
 שנערכו בצורה המקובלת של הגרמנים באותו אזור, ב"קבוצות-קרב" בנות טנקים אחדים,
 מספר תותחי-שריון נעים ופלוגה-פלוגותים של רגלים בכל אחת, — אמנם עיכבו את
 ההתקדמות הבריטית, אך לא הצליחו להדפה ולכונן מחדש אותו קו-החזית הגרמני הרצוף,
 גרמני איתן. ע"י ההתקדמות הבריטית הזאת במרכז החזית הושגה איפוא מידה חשובה של
 פירוק חזית גורמנדיה מבחינה אופרטיבית. היא הגבירה את ההכרח, שבפניו הועמדה מפקדת
 הגרמנים בשבוע הראשון של אבגוסט, להתחיל ב"סתימת חורים" קדחתנית ועצבנית, להעתיק

(*) מי שהיה בשעתו מפקד דיביזיה בארץ ישראל בתקופת המאורעות, ואח"כ
 היה מעוזריו של וייל במדבר המערבי, הצטיין בכיבוש קירנאיקה, נשבה במקרה עם עוד
 גנרלים בזמן הנסיגה, ובשנה העברה יצא מהשבי האיטלקי.

דיביזיות-שריון מקטעי-החזית שלהן ולהטילן בצירופים דחופים ודחוקים לקטעי-חזית אחרים. בלשון אחד הסופרים: "נראה שבו בזמן, שהארמיה השניה קיבצה אל חזיתה את מרבית הדיביזיות מסוג א' אשר לפון-קלוגה*", פורצים כותות הגנרל ברדליי לתוך חצי-האי הברטני, כמו שפרצו לפני זמן לא-רוב לתוך חצי-האי של שרבורג."

* * *

פעולות ההבקעה של האמריקאים לצד אברנש נסתכמו ב-1 באבגוסט; ב-2-3 באבגוסט עברה רן (בירתה המסורתית של ברטן, אם כי סמוכה לתחומו המזרחי של חבל-ארץ זה, כמאה קילומטר מערבית-דרומית-מערבית לאברנש), לידי צבא ארה"ב, שהתקדם כבר מעבר לה. והוגה צבאי כסיריל פולס כתב כבר: "מעכשיו גם אופטימיזם בלתי-מוגבל לא יהא שלא-במקומו".

המבקע האמריקאי במערב (החבליטה הבריטית במרכז)

החצים השחורים — כיווני ההתקדמות של צבאות-הבריית בשבוע הראשון של אבגוסט
 החצים הלבנים — התקפות-נגד גרמניות ב"מיצר-אברנש".
 בפינה מפה כללית של "ראש-החוף" והמבקע במערב:
 הקו המרוסק — החזית ל-4.8; קו הנקודות — החזית ל-11.8

כאן נתבלט אותו ההישג, שיסודו בראש וראשונה בכשרון ארגוני, ל"השחלת" רזרבות גדולות במהירות דרך "פרוזדור" צר. והוא ש"שלל מאת האויב את היכולת לערוך את סוחותיו מחדש ולשאוף רוח". מכאן ואילך יש להבחין בהתקדמות הנוספת של צבאות האמריקאים שתי מגמות נבדלות- מבחינת תעודתן האופרטיבית. עצם ההתקדמות דרומה לאורכו של "קו-האורך" הגיאוגרפי של חוף חצי-האי קוטנטן (קוטנס-אברנש) היתה עשויה לנתק את חצי-האי ברטן מהגוש העיקרי של אדמת צרפת. בשלב אחר, מוקדם יותר, של פעולות

* פלד-מרשל פון-קלוגה, המפקד הגרמני העליון בצפון-צרפת — להבדיל מהאזור ממקדה של הארמיה השפויעית בלבד.

צבא-הפלישה ודאי היו רואים בעצם דבר זה הישג עצום, והיו מרכזים את כל המאמצים כדי לנצלו במגמת גיבוש חצייהאי הגדול כ"ראש-חוף" רבזמידות לצבאות-הפלישה, העולה בהרבה על זה של שרבורג, וכבסיס להסתערות עתידה על מרכזי צרפת. את מלוא היקפם של ריכוזי הכוח הצבאי, שבהצעתו כבר לפני כן בחצייהאי של שרבורג וסביבו — ניתן להבין מתוך כך כי עכשיו מאסו בעליהברית באפשרות כזאת כעיקר-מעשה בהתקדמותם מתוך מערב-נורמנדיה. הם ראו עצמם חוקים למדי בכדי להסתפק במשלוחם מערבה (לתוך ברטון) של כוחות, שיספיקו לתפיסת שטחי חצייהאי, ביחוד במזרחו, ולהטלת מצור על אותם הנמלים שבידי הגרמנים, שיתמידו בהתנגדות. ואילו את "החד-החנית" ואת עצמת-המחץ העיקרית של צבאותיהן בחרו להפנות מזרחה — לאופרציה רחבת-ממדים, שעל מהותה נעמוד להלן. אין להכחיש כי בחירה כזאת היתה צפונה בה גם הסתכנות מסוימת, הן מבחינה אופרטיבית בלתי-אמצעית והן למבט איסטרטגי מרחיק-ראות יותר. עצם ההתקדמות מאז ההפצעה בוצעה כדרך הילוך-האניה בים, החורשת תלם צר על פניו. והלא ה"גלים" שמסביב, — ביחוד בראשיתה של זניקת-שריון מפליאה זאת, מסביב לאברוש ומדרום לה, — לא היו מעטים כלל. תיאור אחד השווה את המעשה "לחד-החנית חד המחובר מאחוריו אל קורת-איל-ברזל" אדירה, הנגרות בעקבותיו ומוחצת את כל קני ההתנגדות ששרדו. בתיאור ציורי זה היו חטיבות-השריון, המסתערות לאורך דרכים מבלי שים לב לאיי כוח צבאי גרמני שמשני עבריהם, בחנית "חד-החנית"; ואילו חטיבות הרגלים מלוות אשתות-חצים אדירה, שביערו את החבורות המוקפות, הנלחמות באופן מיואש, לרוב "עד לכדור האחרון", של חילות הגרמנים. — היו ה"קורה" ההיא של "איל-הברזל". מה היה אילו היו כוחות הגרמנים אשר באזורים שמדרום לקורה-החזית המובקע בנורמנדיה מסוגלים להגבה אקטיבית אמיתית? ודאי שהיה אז בהמשכה של סלילת "מסדרון" אופרטיבי צר שכזה משום סיכון רב לעתידו של הצבא האמריקאי המתקדם. וביחוד, כשבקודה מסוימת, על יד "צואר-הבקבוק" שבמעבר מנורמנדיה לברטון, בסביבת אברוש עצמה, שימשה החזית של מפרץ סן-מלו גם מיצר גיאוגרפי ברצועת החוף, שהיה "קורא" ממש לניתחוק ע"י מבקע-נגד גרמני.

מתוך חשבון מרחיק-ראות יותר היתה לא פחות מזה תמורה הסכנה לאספקת ו ל כ ל כ ל ת ו של הצבא הגדול הנה. משום שיותר על הבטחה מו ק ד מ ת של בסיסי-אספקה נוספים לעצמו בנמלי-ברטון (שבידי הגרמנים), ובכל בזמן הלך הוא והתרחק, מרחק מאות קילומטרים, מגמלי-הבסיס הגדול היחידי שלו (שרבורג), בקו נפתל, שחסר כמעט לגמרי סידורי-תובלה נאותים. כאן בלט האמון ביכולת חבגמישות של מנגנון התובלה הצבאית — והוא לא הכוזב. ויש לזכור, כי מצב זה נמשך שבת-ערות רצופים, — דבר שוודאי לא היה לו תקדים בתולדות אורח-המלחמה החדש. אמנם, ראשי-החלוץ המשוריינים של ההתקדמות בסתייעו הרבה ע"י האספקה ב ד ר ר ה א ו י ר. מחמת מהירותה של ההתקדמות בשלביה הנמרצים ביותר (רן — להמן — אלנסון) לא הספיק לעתים התיל, להתוית קוי טלגרף וטלפון צבאיים הכרחיים. מסתכל בריטי כינה את המעשה כולו: "נצחון עליון של שירותי-האספקה והקשר שהבשיל את מהירותן המפליאה של זניקות האמריקאים". את ההעזה שבהתקדמות כזאת נוכל איפוא לבאר לעצמנו רק אם נסקור את מצב כו ח ו ת ה ג ר מ נ י ם באזור בו נערמה, ואולי אף בצרפת כולה.

ודאי, למהירותה סיעו גם תנאים טופוגרפיים גוחים. אחד הציונים הראשונים של המסתערים היה: "הרחק מאחורינו, נשארה ארץ גדרות-השיחים וגבעות-היער ההיא של נורמנדיה". אך שקול מזה היה הציון האחר: "תמו השטחים שהוכשרו במיוחד להגנה, נגמרו החלקות של שדות-מוקשים, אין סימן לרשת של התנגדות מאורגנת מאז עברנו את אברוש" — כלומר — לא היה ביכולת הגרמנים להכין קווי-הגנה סטטיים לעומק כזה. ובשביל הדיפת ההסתערות, או ביתור שדרותיה, בדרך של מלחמת-זימרון ע"י מבקע-נגד

של כוחות ניידיים רבים — חסרו לגרמנים עצם הכוחות שהיו דרושים לכך. ודאי שהמפקדה הגרמנית היתה רוצה שוב (כפי שצויין לעיל) "לחסום" את בעלי הברית, כמו בגרמנדית, והפעם — על ידי "קורברח", בערך בין קאן לנגט, או סן-זור; אך "קו" כזה צריך היה להיות ארוך לפחות פי-שלושה מן הנורמנדי. ולכך חסרו הכוחות, ש ב ק ו ש י ה ס פ י ק ו לקיים את החזית הנורמנדית כשלעצמה, — ו ל א הספיקו, כפי שראינו, כדי למנוע הבקעה באגפה המערבי. מעט הכוחות שהיו לגרמנים צפונית ללוארה, חסרו (כאמור) את מנגנון התובלה הדרושי, ולפיכך לא יכלו ברובם לבצע תנועות מאורגנות ונאלצו להלחם, או להכנע במקום בו תפסם זרם ההתקדמות המשורית (או המוטסת) של בעלי-הברית*). בברטן גילו הקרבות של הימים הראשונים א ר ב ע דיביזיות גרמניות (והמספר אפשר שלא כלל כמה מחילות-המצב, כגון זה של בורסט), 3 של רגלים, ואחת ושל חיל-רגלים מוטס; ביתר דיוק — ח ט י ב ו ת מתוך דיביזיות אלו, כי אין לדעת, אם היו שם בשלמותן.

ציון, כי ענין זה של דיביזיות "בלתי-שלמות" הכביד על הערכת כוח-הגרמנים. בדרך כלל היו אמנם הדיביזיות הפעילות בראשית מלחמת צפון-צרפת גדולות בהרבה בהרכבן מאלו למשל שבחזית-המזרח. אך במשך יוני ויולי הן סבלו אבידות, ומדיביזיות-העורף, שבברטן ועל הלוארה, נקבצו יחידות וגיוס-מילואים, בשביל להגביר את צבא-נורמנדית. כן נלקחו מהן אמצעי-תובלה רבים.

צבאו של האזור חסר איפוא מקורות מילואים לחטיבותיו — אך ג ר ז ר ב ה אי ס ט ר ט ג י ה. הערכה מוסמכת ל-10 באבגוסט העמידה את הכוח ששרד להאזור בארמיה השביעית שלו על 22 דיביזיות (ואגב, ציינה, שעיקר כוח המחץ שלו עם מרבית השריון התרכזו מול החזית הבריטית). אלה היו ללא ספק חילות-הגרמנים הטובים ביותר שבאירופה המערבית כולה, איתנים ובעלי נסיגן-קרב עשיר. בצרפת שמדרום ללוארה היה כוח הגרמנים המשוער כ-12 דיביזיות: הארמיה הראשונה לאורך חופי מפרץ ביסקאיה והארמיה התשע-עשרה בחוף הים התיכון; לכל אחת מהן — אך דיביזיות-שריון אחת, ולהן פחות אמצעי תובלה מלכל גוף-צבא אחר בצרפת (**). דרובה רצינית יחידה היתה בעצם הארמיה החמש-עשרה, באזור פהידה-קלה, שכוחה הוערך ב-20 דיביזיות בערך, כנות איכות טובה למדי. אלא שהחשש לעליה בריטית נוספת בחוף צרפת הצפוני מזה, והריסת גשרי סנה התחתית וחלקות חשובות של מס"ב ע"י אווירת-הברית מזה, מנעו הגשת עזרה מוחשית אף מצד זה. לפיקוד הגרמני חסרו איפוא הכוחות בשביל להאריך את קה החזית הנורמנדית עד ללוארה התחתית. האגף הדרום-מערבי נשאר "חלוי באויר" כמלוא מובן המלה.

השדרות האמריקאיות, של שריון ושל רגלים-מוסעים, יכלו להתקדם כאין מפריע, וכמעט מבלי להיתקל בנסיון כל-שהוא להתנגדות, כשלפניהן טסות חטיבות-תעופה חזקות. ששמי-אבגוסט הבהירים באנגז ובמן מסייעים להם ממש כשם שהכבידו שמי-יולי הגשומים בנורמנדית. חיל מוטס דורד בשפך הלוארה והשלים את ניתוקה של ברטן. שדרות שפנו מזרחה מרן נכנסו ללאואל, ואח"כ תפסו גם את אנגיה על הלוארה. אחרות, שפנו דרום-מזרחה מאברגש, הגיעו אל הקו דומפרון-מאין. אח"כ גתפרסם כיבושה של להזמן, אליה הגיעו כוחות-השריון מלאואל. כ-15 קילומטר מעבר לה נעצרו כוחות אלו, לדברי הגרמנים, לזמן-מה ע"י * רוב התחבלה. וששרדה לדיביזיות אלו, היתה תובלת-ס ו ס י ם; באין מס"ב (שפעולתן שותקה על ידי התפצצות ופעולות-ה"מק"י) קבע, איפוא, שוב הסוס את קצב המסע והתימרון של חטיבות אלו — שחרץ למפרע את גורלם בתוך מלחמת-תנועה ממונעת, מול כוחות-שריון אמריקאיים מסתערים.

(**) הידיעה המפורשת היחידה על תגבורת מדרום-ללוארה לשם ארגון ההגנה על ה ע ז ר ר ף ה ד ר ו מ י של צבא-נורמנדית, היתה על שתי דיביזיות, מהחזות בסביבת בורדו, שחזרו בקרבות סביב אנגיה ולהימן.

ידועות של חיל-רגלים ערכו התקפת-נגד בכיוון מערבי. הם כבשו מחדש את מורטן, אך רק מספר קילומטרים התקדמו מעבר לה, ואל מטרם, — החוף שבין קוטנס לאברוש — לא הגיעו. התקפותיהם נערכו. מתוך כשרון טקטי רב ו"לפי כל כללי ספרי ההוראות", אך לא בכוחות מספיקים. הסיוע האינפנטרי לתסיבות-השריון לא היה רב למדי, וסיוע מן האויר כמעט שחסר בכלל. מצד שני, עם כל צרותו של "צוואר-הבקבוק" שליד אברוש, היו כאן לאמריקאים כוחות ניכרים, והגרמנים עצמם ציינו את התנגדותה התקיפה של דיביזיית-רגלים אמריקאית, ואח"כ של שהיונף. אך ביחוד בלט בשבוע התקפות-הנגד הזה סביב מורטן-וויר יתרום של בעלי הברית בכוחות-אויר. כאן, כמו בכמה חלקות-חזית אחרות, נתגלה עד כמה מסוגלים מטוסי "טייפון" הבריטיים נושאי הרקטות (יורשיהם המשוכללים של מטוסי "הריקין" הנוודעים) להשפיע בתנאים מסוימים על מהלך הקרבות שבין חילות-קרקע. בשעת התקפת-הנגד העזה של הגרמנים ליד מורטן ב-7.8, הוצאו מכלל פעולה או גיוקו-ע"י ה"טייפונים" 135 טנקים גרמניים, — אחוז גבוה מאוד (אם גם נפחית במקצת את המספר בשל שיגאות-הערכה שאין להימנע מהן בתנאים כאלה), של סוח-הטנקים הגרמני שהופעל שם (כנראה בין 500 ל-700 טנק). ולמחרת, הודיע "חיל-האויר הטקטי השני" על 81 טנקים שנפגעו, ו"חיל-האויר החשיע"י (האמריקאי) — על 26. ובכ"ז התמידו הגרמנים בנוסיונם; ובחילופי המבקעים. ומבקעי-הנגד שנמשכו כאן מ-4.8 עד 12.8 בערך, עברו מורטן ונקודות אחרות (כגתמו, ברנטון) פעמים אחדות מיד אל יד. אך בינתיים בא גם הסיוע מצד הכוחות הבריטיים, שהתקדמו מעבר קומון ובני-בוקג, הגיעו עד לויר עצמה, ותקפו את כוחות-מבקעי-הנגד הגרמניים מצפון-מזרח. כבר צוין, עד כמה השפיעה עוד לפני כך התקדמות זו של חילות הגנרל המפסי לעומק גבעות בוקג על מצב האמריקאים ממערב, ועל מהלך קרבות-קאן ממזרח. כזה היה המצב, שהביא לבסוף לידי ראשית הניסיון הגדול של הגרמנים בנורמנדיה, שבדרך הטבע היתה חייבת להתחיל כאן, בקצה אגפם המערבי, המוקף ביותר.

אולם, אפילו ב-7—6 באבגוסט, כאשר נתברר כבר חוסר הסיכוי לביתור הצבא האמריקאי לחצאין בסביבת מורטן-אברוש, נמשכה עמידת הגרמנים בנורמנדיה — וזה בימים הגורליים של ההתקדמות האמריקאית מזרחה, בינם ללוארה, שהלכה והיוותה את הכיתור סביבם. אין להבין על בורין את הסיבות לעמידה ממושכת זאת מבלי לראות את המשמעות של ההיאבקות הבלתי פוסקת, בה עמדה בחזית הגבעות הנורמנדיות ובחזית-המישור של קאן. הארמיה הבריטית השניה (ואח"כ גם "הארמיה הקנדית הראשונה", שהוקמה לראשית אוגוסט, וכללה גם חטיבות בריטיות ופולניות) מול הארמיה הגרמנית השביעית. התקפותיהן, כמעט בלי הפוגה, לא הניחו לפיקוד הגרמני את הברירה של נסיגת צבאו של ל מ ד ה מתוך "ניתוק מגע עם האויב" בנוסח המקובל, אגב שמירה על העורף והאגפים ע"י הבטחות גיחות בלבד. מגע-הקרב הבלתי-פוסק והמהודק, שהטילו עליהם הבריטים והקנדים, הניח להם רק את שתי הברירות האחרות: לסגת בתנאים החמורים של תבוסה-בקרב, על כל האכזרות, רפינון-הרוח בקרב החיילות והפקרת חטיבות שלמות, שהם בהכרח כרוכים בנסיגה כזאת; או לעמוד על עמדם ו"לערוך הקרב עד הסוף המר". כל עוד יכלו — בחרו בביררה אחרונה זו, בזכרם גם את כל שאר השיקולים המכבידים על נסיגה, שכבר צוינו לעיל, ואולי מתוך שמץ של-תקוה לשינוי המסיבות.

מתוך סקירה על מסכת-המאורעות הרחבה ברור כיום, שהתקפות בריטיות-קנדיות אלו במרכז החזית ובמזרחה לא היו אלא חלק בלתי נפרד של התכנית האופרטיבית רחבת ההיקף, שהותוותה ע"י מפקדת הברית. כפי שכתב עד מסתכל בן-סמך בשדות-הקרב של צרפת כבר ב-10 באבגוסט: "כל נטיה לראות את מסע-המלחמה הנוכחי כשתי אופרציות גבולות, בריטית ואמריקאית, תתעלם מ"התכנית רבת"י, תכנית-בריטית-אמריקאית, שבאה לידי התגלמות לכל פרטיה. בכדי להגשימה, נדרשו תמרונים שונים בתוך המסגרת הרחבה. בהיאבקות

הרצונות מילאו הגבותיו של האויב תפקיד ידוע גם הן; ואולם, אם דוהרים כרגע כוחות אמריקאים בתוך חצי-האי הברטוני, הרי זה באשר הם נועדו מתמיד לשליחות זו לפי תכנית של-ברית, שכוונתה היתה למשוך את עיקר כוחם של הגרמנים אל מול הארמיה של גנרל דמפסי. ציון זה, שהגיע לידיעתנו כאן תוך כדי כתיבת הדברים האלה, מראה ביתר בהירות על שום מה יש לכנות את סדרת ההתקפות הבריטיות והקנדיות בשם "התקפות (ממש כריתוקם של חילות-הצרפתים בשעתם אל "קומג'ינו") — אל חזית-נורמנדיה, שהיתה בשביל רובה של ארמיה זו לחזית-הכחדה.

* * *

ההתקפות הבריטיות והקנדיות על גדות האורן ובגבעות בוקג' לא היו כלל משיגות את מטרתן אילו היו בחינת "ביום" סמלי של קרב. בכדי להשפיע על מהלך ההתפתחות האיסטרטגית בצרפת שומה היתה עליהן לפגוע בבשר-מערך-הצבא הגרמני מתוך התאבקות מהודקת והבת-קרבנות; והמערך הגרמני הזה עצמו לא עמד על מקום אחד בפני סדרת ההתקפות, כי אם, על אף כל התקפות-הנגד התריפות שלו, הלך ונדחק בהדרגה אחורנית, בקצב שעלה וגבר, אל תוך ה"קלחת" שבדרום גבעות-נורמנדיה, שנועדה להיות מקום כיתורו. אל נקודת-הפיסגה שלהם, (שהיתה גם לנקודת-המפנה, מבחינת קצב-ההישגים), הגיעו קרבות-התקפה אלו בחזית הארמיה השביעית בסופו של השבוע הראשון באבגוסט, כשהעקיפה האמריקאית הסתמנה כבר במלוא בהירותה במרחקי הדרום, ואי-הצלחתו הראשונה של מבצע-הנגד הגרמני מערבה, במגמה מורטן-אברוש, נתנה מקום רב לחשש, שמא תחליט צי-כ-ש-יו המפקדה הגרמנית לפתוח בנוסיה ולחלץ את צבאותיה מתוך ה"שק" הצפוי להם. בתור פתיחה לסדרת-ההתקפות המחודשת אפשר לראות את ההתקדמות ההיא של הארמיה השניה בחבל בוקג' המבותר שבגלל כיונם האלכסוני-ה"קוצר", דרום-מזרחי, של שלושת ראשיה נודעה בשם "תנועת-החרמש". בהתפתחותה המתגברת והולכת בשלב זה, שהעמיקה את הפירצה במרכז הגרמני עד כדי 20-30 קילומטר, היתה זאת התקדמות אפ-ת-ה — כשבראשה הולכים שדרות-השריון* ומאחוריהן רגליים-מוסעים וריכוזי ארטילריה חזקים. כיבושה של וילהיבוקג', בחלקו המזרחי של חבל זה — ושל אונה, שהושג ב-5 באבגוסט (לאחר שבוע של האבקות רצופה בבוקג' ולאחר קרבי-יומיים של טנקים על חורבות וילהיבוקג'), עקר את ה"ציר" של קטע זה בחזית הגרמנית. אמנם, הודות להסתערות-האגף המשוריינת של הגרמנים כאן הצליחו הם לחלץ את מרבית כוחותיהם מתוך האזור שבין האודון והאורן, שדות הקרבות העקשניים כל כך בראשית ובאמצע יולי; אלא שמעכשיו עבר גם כל השטח שבין הנהרות לידי בעלי-הברית ועלי-ידי כך שוחררה ה"כתף" של הצבא הבריטי-הקנדי להתקדמות נוספת.

ההישג הטקטי העיקרי והבולט ביותר היה הישג, שגם מבחינה גיאוגרפית וגם במהלך האופרציות קשר את הקטע המרכזי (בוקג') והמזרחי (קאן) שבחזית הבריטית-הקנדית. כבר צוין, כי לאחר שצבאות הארמיה השניה, שבתוך הבליטה העמוקה קומון-סן-מרטן-דה-בוס-בני-בוקג', עמדו בפני מבקעי-האגף של דיביזיות-שריון גרמניות שהובאו ממזרח לאורן, התפנו הם יותר לטיפול בכוחות התקפת-הנגד הגרמניים שבקטע ויך-מורטן; אך בו בזמן, כאמור, שוב התקדם אגפם השמאלי לאזור של אונה-סיר-אודון התקדמות נוספת ואף פרצו מעבר לה, דרום-מזרחי. ולאחר קרבות קשים, ב-6 באבגוסט כבשו את פליסגת-המשלט המרכזית של חזית-נורמנדיה, מונט-פנסון. הישג זה התחיל מאיים על האגף השמאלי

(* הסברה היא, כי הופעלו כאן שלוש דיביזיות משוריינות בריטיות.

של עמדות הגרמנים לפני קאן. ולא לשוא חלה באותו פרק הזמן גם נסיגת הגרמנים מ"שטח-הנהרים" המשולש שבין אודון ואורן.

איום זה הוגבר בהרבה כשכוחות בריטיים ממזרח לאונה ולמון-פנסון עברו את הנהר אורן, צפונית לטיורי-הרקור. ע"י כך נוצר "ראש-גשר" שני, אם כי קטן, של צבאות-הברית מזרח-לאורן — במרחק 15 קילומטר בערך דרומית-דרום-מערבית מן הראשון, שהוקם בשעתו מזרחה מקאן (*). ועכשיו, משנוסף "גתד" מסייע חדש זה, מדרום-מערב, באה שעתו של אותו "ראש-גשר" מזרחי ראשון, שנכבש בשעתו במחיר אבידות לא-קטנות ושהיו כרוכות בו גם אכזבות (של תקוות להבקעה מהירה של החזית הגרמנית). הוא הצדיק עכשיו את העמל והקרבנות ששוקעו בו. כי מתוכו, לאחר התקפת-אקדמה ב-6 באבגוסט, נערכה בליל 7 ל-8 באבגוסט ההתקפה הגדולה הראשונה של הארמיה הקנדית (עברית) הראשונה. התקפה זאת היה לה היתרון של מידת הפתעה — בראש וראשונה בשל זמנה: כל ההתקפות שלפני כך בחזית זו נערכו בבו-קרה. כרגיל קדמו לה הפצצות עמדות האויב במאות מפציצים מכל הסוגים. כמו בהתקפות האמריקאיות. כן גם כאן הושגו מרחקים מינומליים בין שטחי ההפצה לבין עמדות החיל התוקף (לעיתים — מרחק של מאות מטרים בלבד לגבי מפציצים כבדים). כמו שבהתקפות הקודמות נערכו ההפצצות כמעט על טהרת "פצצות-רסס" (**). המתנפצות לרסיסים מיד להתקלן בקרקע מבלי שתשקענה לתוך האדמה ועל כן אינן גורמות לחרישת השטח בבורות עמוקים, העשויים להכביד ביותר על התקדמותו של צבא תוקף. כמו ברוב ההתקפות הבריטיות בנורמנדיה הוטל גם הפעם על הארטילריה, בריכוזה הגדולים, אחד התפקידים העיקריים — כי בלי הכשרה ארטילרית אדירה והסיוע המתמיד לדיכוי קני-ההתנגדות, לא היתה שום התקפה רצינית בכלל אפשרית. בריכוזי-אש נמרצים אלה נתגלה שוב מגעידו האופייני של מונטגומרי ("מחסום-מונטי"). בדרך כלל נתגלה כי ב-1944 חזר ערכה של הארטילריה לקדמותה. ולוכחה ניצחת לכך היא כי לאחר שבסוף 1943 הוחלט בארצות-הברית על צמצום היצור של כלי-היריה כבדים ותחמושת ארטילרית כבדה, באשר "המלאי מספיק די הותר", הרי מאז יום הפלישה גדל השימוש בארטילריה במידה כה בלתי צפויה, שלראשית אבגוסט הוכרו על יצור תחמושת זו (וכלי היריה) בכמויות עצומות, כעל תפקיד דחוף ביותר.

אפשר כי בין גורמי-האפתעה בהתקפה זאת היה גם השימוש (הפעם רחב ושיטתי בהרבה, לעומת נסיגות מבודדים יותר בחודש יולי בקרבות קאן) ב"נושאי-רגליים" משוריינים. הרעיון שביסוד "נושאי-רגליים" אלה מקביל לזה של "נושאי-הברן" הידועים: להעביר אנשי-צבא, שאין להם בלעדי כך מגן, תוך מינומם של אבידות דרך שטחים הנתונים לאש האויב. אלא שבשביל פעולות-התקפה יעילות של רגליים נדרשו כל-ירכב גדולים בהרבה. לכך גלקחו ה"שסי" המשוריינים של תותח-המנוע הידוע, מהסוג המכונה "כוהן" (Priest) לאחר שסולק התותח בעל 105 המ"מ מעל הרכב. יש לשער, כי לכל-ירכב כזה בית-קיבול עד כדי מתלקת-רגליים (בדוחק!). במאמץ טכני גדול של עובדי ה-R.E.M.E. ("המהנדסים המלכותיים למכונאות ולחשמל") התפשטו יותר מ-70 כלי-רכב כאלה מתותחיהם ולבשו את צורתם החדשה תוך 48 שעות. הצלחתם המובהקת בהתקדמות על פני שדה-קרב היה בה אישור חותך (אמנם במקצת במאוחר) לחדירתו הצבאית הנכבדת של הסופר הידוע הקפיטן לידל-הרט, שהתריע לפני למעלה מעשרים שנה (ומאז חזר והדגיש) כי כזאת מוכרחה להיות צורת השתתפותם של הרגליים, בשלבים הראשונים של קרב, במעלכות העתיד עם כלי-היריה

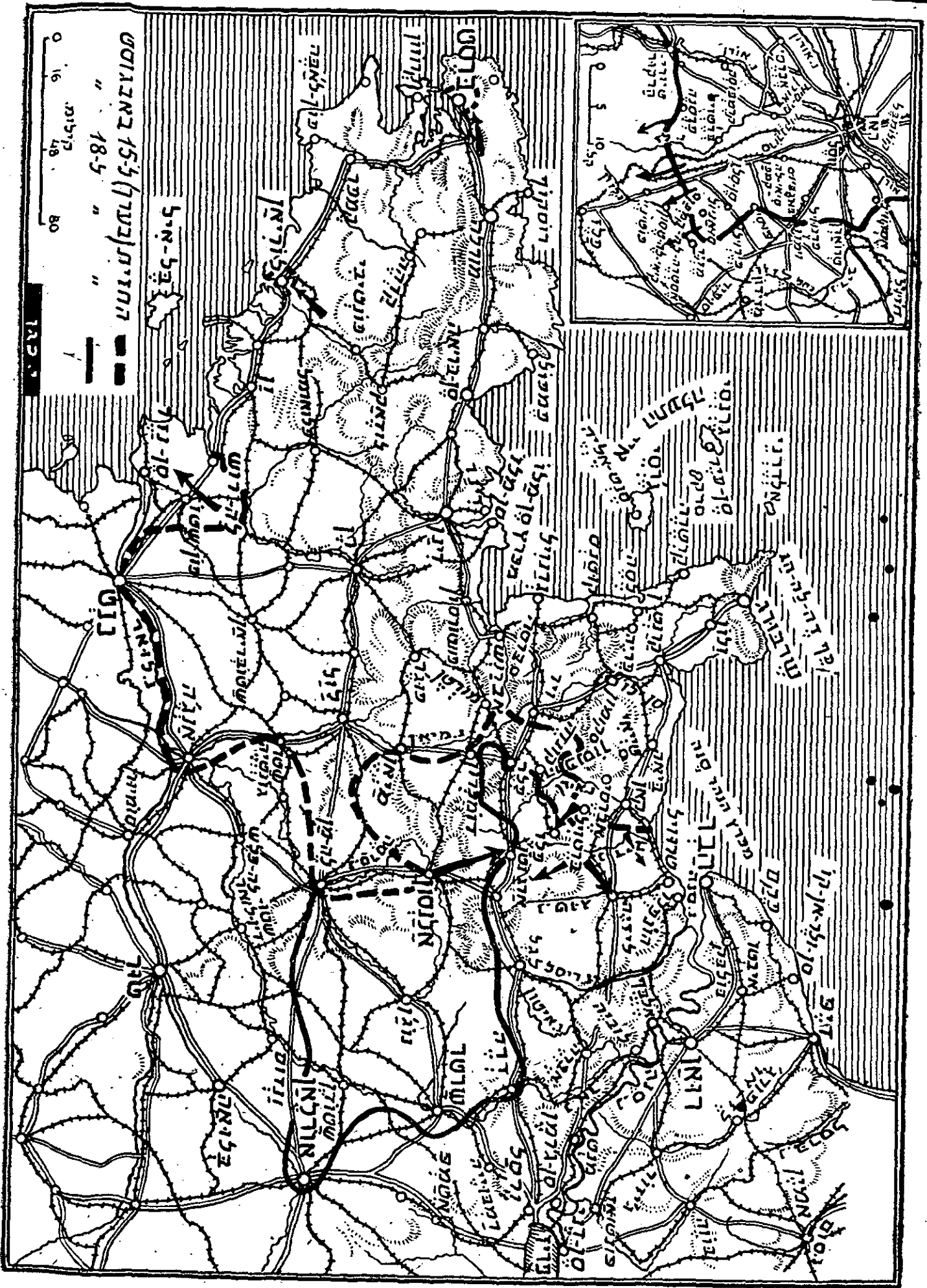
(* ב"ראש-הגשר" החדש שלטו חילות "הממלכה המאוחדת", ואילו "ראש-הגשר" הישן השתייך באבגוסט לאזור הארמיה הקנדית הראשונה.
(**) המכוונות לפגיעה במטרות חיות בעיקר.

המשוכללים והאש האדירה שלהן.

„ראש-הגשר“ של קאן הצדיק הפעם את העמל והאבידות שעלה בהם, כי הוא איפשר את ריכוזם ההדרגי והמוסתר של כוחות חיל-רגלים ושריון גדולים בעמדות-מוצא הכשרות להסתערות בלתי-אמצעית (ללא מחיצת-הנהר) — וע”י כך ניתן להגביר את יסוד ההפתעה, שציין בדרך כלל את ההתקפה כולה, על אף היותה התקפה חזיתית מובהקת. אכן, היו שקראו ליום 8 באבגוסט 1944 „יום שחור מחודש של הצבא הגרמני“ — מתוך גזירה שוה ל-8 באבגוסט של 1918, בו פרצו הבריטים את עמדות הגרמנים בחזית אמיאן, ושלדנדורף אמר עליו בשעתו, שהוא „היום השחור של צבא-גרמניה“. הארמיה הקנדית הראשונה פרצה את אזור העמדות הגרמני לעומק 7-8 ק”מ, ביחוד באגפה הימני; היה זה למעלה מהתכנית המשוערת, אך לא בנקל הושג הדבר. הגרמנים הוסיפו ללחום בחזית-נורמנדיה „כאילו לא ידעו כלל מה מתרחש מאחורי חזיתם“. במישור שבין קאן לפלו, „בשדות-חיטה גליים, הניתנים בשלמותם לשליטתם של תותח-האויב, שהוצבו ברוב כשרון בעליות-קרקע קלות, ושל רשת ביצורי-חפירות נרחבת“, היו שלושה „מסכים“ אנטי-טנקיים מסוג זה, והארמיה הקנדית פרצה את כולם — אם כי גם מאחריהם נמצאו ערוכים צירופי-ביצורים נוספים. פלגות הגרמנים, שהוקפו, בישוכים הבצורים, אגב ההתקדמות, נלחמו בשצף-קצף. „בקרבנות מסוג זה נתגלה זרקהאש כנשק-רגלים קטלני“. מבחינה טקטית רחבה יותר נסתייעה הרבה התקדמות הארמיה הקנדית ע”י אותו „ראש-הגשר“ הבריטי שהוזכר כבר, בין טיורי-הרקור לגרמבוסק. הפעולות מתוכו שמרו את הקנדים מאיגוף מצד ה„בליטה“ הגרמנית שנתהוותה, עם התקדמותם, בין הנהרות אורן ולז, ובימים שלאחר כך סייעו הכוחות שבראש הגשר ל„טיהורו“ של שטח-הבליטה, בדרך של לחץ משני הצדדים עליו, גם כאן „שיתפו זרקהאש שלזו פעולה עם הטנקים בניקוי אזורי-ערוות זה“. ההישג בכללו היה גדול; הקנדים עמדו בשערי פלו, רק מרחק 7-8 קילומטר ממנה.

ההתפתחות שבאה אח”כ היתה פחות מהירה מכפי שחשבו אולי באותו יום. לא שחסרו תנאים טופוגרפיים לתנועת חיל-שריון בשטח זה, המוביל לקראת פלו. „הקרבנות מתנהלים בשטחי-טנקים אדיאליים — מישורי-תבואה רחבים וגליים במקצת, עם גדרות מעטות מאוד, ורפה ושם חורשה קטנה באופק“. אולם לעומת תיאור זה שקולה הערתו של קצין אחד: „שטח טנקי טוב הוא גם שטח אנטי-טנקי טוב. יכולים הגרמנים להציב בעמדה חפורה טנק, שרק צריחו יתנוסס ממעל, או תותח בן 88 מ”מ, אשר ספק אם תוכל לראותו בכלל, אך הם יראו אותך ויוכלו לירות ממרחק קילומטרים“. משום כך השתדלו מאוד, שההתקדמויות תבוצענה בליילה בעיקר, כדי להסתיר את התנועות בפני „המסך“ הצפוף של „בני 88“, שהגרמנים פרסו באלכסון אונף-אנפילדי מול אגפם השמאלי של הקנדים, וכן בפני הקבוצות הנודדות של טנקים גרמניים. הטיפול באלה, היה כרגיל עסק קשה בפגישות „מצח-אל-מצח“. אולם הטנקים „שרמן“, שזוינו בתותחים הבריטיים החזקים „בני 17 ליטראות“, הכריעו אחדים מהם שהצליחו להתקיפם מתוך תימרון מן הצד.

האטיות היחסית של ההתקדמות שבשלושת שבועות או ארבעת הימים שלאחר כך אין בה, איפוא, כדי להפתיע. על אף בידודם, (אם נחשוב במושגים אסטרטגיים גדולים), היו עדיין ריכוזי-הרגלים והשריון הגרמניים רבי-עוצמה, מצויידים היטב ועקשנים בקרב. גם חילות האמריקאים, שהתאמצו להרחיב קצת את „פרוזור-אברנש“ הצר והרגיש שלהם ועמדו מול חזית גרמנית רצופה, נאלצו לעסוק ב„מלאכת-קציצה“, כפי הביטוי שהתהלך, והתקדמו אך בקילומטר-שניים ביום. כי לדברי מעריך בריטי מימי התקדמות-הסער של הארמיה השנייה בבוקז, „רק הכושר הצבאי האינסטינקטיבי של החייל הגרמני — שהוא ככלות הכל חייל טוב מאוד, הנתלם מתוך תקיפות-היאוש של ענין אבוד, — הוא שהאיט את התקדמותו לזמן-מה; ושוב לאותו ענין: „אם, כי החייל הגרמני, עם גילויי-היכולת האינסטינקטיביים“

0 16 48 80
 ק"מ
 " 18-5 " " "

זירת צפון-צרפת

בסנה: חזית קאן-פלז ל-15.8, לאחר ההתקדמות הקנדית השנייה.

ממש שלו עדיין לנחם היטב, הרי רמת מצביאיו מגלה סימני ירידה, הנהגתם טבועה בחותם ההגנה, ואבד לה הליטוש של מומחיות — הערכה, שכל שלבי הקרבות, בנורמנדיה מעידות עליה — במקום שודאי שניתנו בו הזדמנויות להתקפת נגד נועזות בשעת הסערות שבאו לאחר העליה בחופים. ושוב, דעת קצין מטה: "הקושי של מחלקת האינטליגנס שלנו הוא בזה, שכאלו הננו לוחמים נגד מאניאק — וקשה להשיג את מניעי החלטותיו בדרך ההגיון". הערות והערכות, שמקורן העיקרי, כמובן, בתמיהה להמשך השארותם של הארמיה השביעית ב"חזית ללא עורף" שלה, מתוך תקיפות בקרב, שהיתה כאילו ראויה לשימוש הגיוני יותר. אל מה הביאה, איפוא, לבסוף בצפון צרפת, מבחינה אופרטיבית כללית, הנהגה גרמנית זו, נוסח 1944? כיצד נתהוו שלביהם של המערכה כולה?

* * *

אם גם אולי אין לקבל את מלוא המשפטילכף חובה, שהובא לעיל על הפיקוד הגרמני בצפון צרפת, הרי מצד שני קשה, שלא לראות את העליונות האיסטרטגית אשר גילתה הפעם מפקדת הברית.

אם נמוע מסקירה כן ללל ת. על מלחמת צרפת (העליה בחופי פרובנס חלה בינתיים, ב-15 באוגוסט) ונעמוד על "מערכת נורמנדיה" בלבד, היה כזה בערך מהלך ההתפתחות: ב-9 באוגוסט הגיע השריון האמריקאי אל לה-מן, הקנדים פרצו — טריו ל-2/3 המהלך מקאן לפלוז.

ב-10 באוגוסט התקדמו האמריקאים מזרחה מן לה-מן (בתחילה כדי 15 קילומטר) ונודע (לא רשמית) על התקרבותם לאלנסון, מצפון לה. כוחות בריטיים כבשו את וימון, מדרום מזרח לקאן, בדרך לליזיה.

ב-11 באוגוסט נודע על כך, שהגרמנים הציבו כוחות שריון "רבי-עצמה" בפני שדרות האמריקאים המתקדמות מן לה-מן לעבר הצפון. אופייני למצב הוא, שכוחות אלה מנו למעשה רק כ-200 טנקים (בשעתו — פחות מדיביזיה משוריינת אחת). הבריטים כבשו את טיורייה-הקור על האורן.

ב-12 באוגוסט הוכרע הקרב על אלנסון בכוחות טנקים אמריקאים גדולים, בלוחית צי-אורי אדיר. רוב כוחות הגרמנים "נלחצו" מתוך הבליטה שבין אורן ללוז. בחזית הקנדית מול פלוז קוימה אש-מחץ ארטילרית רצופה, תוך כדי נסיונות סרק להתקדמות. הארמיה השנייה התקרמה בגבעות שבין ויר לקונדה.

ב-12—13 באוגוסט הגיעו שדרות האמריקאים מעבר אלנסון אל ארג'נטן ומעבר לה, צפונה. לאחר שדחקו את כוח השריון הגרמני המוגבל (ראה לעיל), — שוב לא מצאו לפניהם חזית גרמנית רצופה בפאת הדרום של אזור הארמיה השביעית. באותו הזמן, ע"י לחץ הבריטים ממערב והקנדים ממזרח, חוסלה לגמרי ה"בליטה" הגרמנית שבין אורן ולוז (ראה לעיל). מתוך התגברות על ההתנגדות העיקשת של "קבוצות קרב" גרמניות, קטנות ובינוניות, הפרושות כרשת צפופה — הסתמנה "ויזה" כללית קדימה של כל החזית הבריטית הקנדית. ההתקדמות באגף הצפוני, בקטע בן 35 קילומטר בערך, של חזית בריטית קנדית נסתכמה בחדירות של מינימום 8 ומכסימום 17 קילומטר. ומעל לכל — על הניגוד של הגרמנים מאזור ה"ציר" מורטן-ויר מזרחה, אשר החלה אולי כבר ב-12.8, התחוספה עכשיו ראשית הנסיגה של מנגנון העורף הגרמני מכל החזית ויר-פלוז. ב"שק" שנסתמם כבר (לאחר שהבריטים והקנדים ניתקו בינתיים את הדרכים העיקריות אל סנה התחתית, והאמריקאים שבארג'נטן את הכביש הראשי לעבר פריז), נמצאו, לפי הסברה, למעלה מתריסר דיביזיות גרמניות, כי אחדות כבר היו מעבר לו-מזרחה. צפיפות כליהרכב על דרכי הנסיגה שב"שק" היתה עצומה, 50 קילומטר, דבר שלא נשמע דוגמתו (בעלי הברית, עם כל עליונותם באויר, לא עברו מעולם על המכסה של 25 כלי-רכב לקילומטר, וכרגיל היה זה תריסר בלבד). ומאז

החלה השמדתו הבלתי-פוסקת של רכב הצבא הנסוג ע"י ציד מהאוויר.

ההתקדמות המתמדת של הצבא הבריטי-הקנדי בצפון עקרה עכשיו את שני ה"צירים" של החזית הגרמנית: — את ה"ק"ר"י, מדרום-מזרח לקאן, שנועד לשמש נקודת-היתד לכל העתקה מסודרת של החזית הנורמנדית אחרנית (ואף לתכניות, שבהם שיעשעו את רוחם הגרמנים זמנמה, לבידוד נורמנדיה, ועם ב"ר ט"ן י"ח ד"ע"י "ברית" ענקי בקו קאן-נונט, בערך); ואת ה"ציר" ה"מ"ק"מ"י, בקטע של גבעות-בוקג.

מתוך גבעות אלו הוסיפה הארמיה השנייה להלום טרזים לתוך עמדות הגרמנים ממערב לפלו ועד קונחה. ואילו הקנדים ערכו את-התקפת-אבגוסט הגדולה השנייה שלהם אל פלו, כשכוונתם היתה, בראש וראשונה, לכבוש את הגבעות שמצפון לה (*). גם הפעם לוותה ההתקפה ע"י הפצצה אדירה. 700 מטוסים בריטיים כבדים הטילו במשך שעה ו-45 דקות ארבעות אלפים טון פצצות על הגבעות המבוצרות היטב, שבין כביש קאן-פלו (ליד פוטיני) לנהר לז; רבה היתה הדאגה, שלא לפגוע בחילות צבא-הם. על אף הכל, כפי שכבר צוין לעיל, (ראה — הערת השולים בעמוד 65), חלק ניכר של הפצצות היה מכוון במשך שעה אחת לא אל היערות בהם הסתתרו תותחים ונקודות-מעוז גרמניים, כי אם דווקא לאלה שחיפו על חילות הקנדים. השפעה קשה היתה לזה על הצבא התוקף, אך למרות זאת, נמשכה ההתקפה, שהחלה עוד בצהריים, בכוח-מחץ רב. כבר מראשיתה ניתן סיוע אווירי מהודק, אלא שבתחילה היו אלה מפציצים בינוניים, ואחרי-כן "טיפוני-הרקטות", שדיכאו את עמדות האויב בעמק הנחל לזון, אליהן נשברה התקפת הקנדים מלפני שבוע (**). בו בזמן הטילה ארטילריית-השדה מחיצת-עשן כבדה באגף השמאלי (לשמרו בפני אותו "מסך" של תותחים, שכבר הוזכר פעם). יחידות-הרגלים שבחלוץ הוסעו גם הפעם ב"נושאי-הרגלים" המשוריינים, והם יחד עם הטנקים חצו בנקל את לזון וחדרו עד כדי ישיה קילומטר וחצי מפלו, לפני שהתנגשו בהתנגזות יציבה, — "דבר, המעיד על הצלחת האופרציה". התקדמות זו נערכה בחזית של 4 קילומטר בערך, מאסטר-הלה-קמפן ועד לאזור המיוער מזרחה, שבידי הגרמנים. הרגלים, בלכתם בעקבות הטנקים, לא ירדו מכלי רכבם לפני שהגיעו אל העמק המבוותר, שמרובה בו החיפוי, של הנחל לזון. בעת ובעונה אחת עם התקדמות זו נערכה מערבה ממנה, משעה 2 עד 3.45 אחה"צ, ההפצצה רעת-המזל. שני גלי-המפציצים הראשונים קלעו למטרותיהם ורק אתה"צ קרה אשר קרה. בהתקדמותם הנוספת, ב"14 וב"15 באבגוסט כבשו הקנדים חלק מהגבעות שמצפון לפלו. התקדמותם הגיעה עכשיו אל חורבותיה של פלו (המקום בו נולד בשעתו ויליאם, הכובש הנורמנדי של אנגליה). אמנם עיר זאת המוקפת גבעות (שהגבוהות שבהן הן מצדה הדרומי), כיבושה כשלעצמה עוד לא סגר לגמרי את דרכי הנסיגה אשר בינה ובין ארג'נטן. ואולם ההתקדמות דרומה נמשכה, ומ"15 באבגוסט כבר נוצר המצב בו חלה אש התותחים הקנדיים שמדרום לפלו ואש התותחים האמריקאיים, שהיו כבר מצפון לארג'נטן, על כל דרכי הנסיגה הראשיות שבין שתי ערים אלו.

אך בזה לא נסתם עדיין פיה"שק" לחלוטין. שדרות-הגרמנים הוסיפו לזרום מזרחה, גם כשאחוז אבידותיהם בדרכים הגדולות, מהפצצות ומהאש הארטילרית, נהיה גבוה ביותר. אלא שקבוצות של כלי-רכב העדיפו לברור לעצמן את אחת הנתיבות הכפריות הצרות לנסיגתן: כי ענפי האילנות הגדולים שמשני עבריהן כיסו אותן. בגג צפוף, — מחסה

(*) "המדרונות היו מכוסים רשת צפופה של תותחים, טנקים חפורים ונקודות מעוז, והיה בידי האויב לקיים מעמדות-משלט אלו אש קטלנית".

(**) בדרך כלל נתגלו "טיפוני-רקטות" אלה, נוסף על הישגיהם במלחמת-שריונות שכבר הוזכרו כאן, כנשק יעיל ביותר נגד עמדות של כלי-ארטילריה בודדים גם כשאלה מבוצרים ומוסתרים.

בטוח בפני כל תצפית מן האויר, בדומה לדרכי-הכפר באנגליה הדרומית. בתוספת הסוואת עלים מתאימה איפשר הדבר לרבים מהם לתמוק מזרחה. אמנם, גם הגשרים נהרסו רובם ככולם. אך תחתם בא השימוש בסכרים הרבים, שעל פני נחלי נורמנדיה (*).

כל המדובר כאן על דרכי הנסיגה חל כמעט רק על כלי-רכב (שריון, חיל-מוסע, כלי-תובלה) בלבד: כי חטיבות-הרגלים, שהיו משוללות אמצעי-תובלה מספיקים, — והמעט שהיה להם היה ברובו רכב-סוסים, ובמצב זה, כפי שראינו, נמצאו מרבית דיביזיות-הרגלים — לא יכלו להנתק בדרך כזאת מן המגע עם האויב. הרי דבר זה עצמו הוא אשר גרם, כאמור, במידה רבה להימנעות המפקדה הגרמנית ממתן פקודות-הנסיגה, כל עוד היה ניתן להימנע מכך. חטיבות רגלים אלו הן שנתנו את חלק-הארי לאותן "קבוצות-הקרוב" המעורבות שבקצות אזור-הנסיגה הגרמני, אשר לחמו והושמדו בעמדותיהן המוקפות (**). והן אשר נגזר עליהן להשאר בתוך ה"שק" המערבי, שהלך והתכווץ והצטמצם במהרה רק במחציתו המזרחית של אזור-החזית הקודם. כי ב-16 באבגוסט נגש הצבא הבריטי, מצפון-מערב, במהודק אל קונדה. וב-17 בו, יום בו הושלם כיבושו של אזור פלז, נפלה גם קונדה עצמה, וכן פלה, אשר מדרום לה, על הדרך הראשית ויר-ארגינטן, ששימשה בשעתו-בסיס-עורף עיקרי להסתערות הגרמנית בקו מרטן-אברנש. מובן, שבמשך אותם הימים הלך והשתנה מספר הגרמנים המוקפים ב"שק". ב-16.8 העריכו אותו לפחות ב-50.000 — כלומר 7-8 דיביזיות-רגלים מדולדלות, עם תוספותיהן, לפי המושגים המשתנים במהרה שבאותם הימים. הגרמנים המשיכו בנסיגות נואשים לסתום את הפרצים הנבעים בחזיתם הנסוגה, ועל דיביזיות-שריון גרמנית אחת, שהתאמצה ב-15 באבגוסט לסתום את ההתקדמות על קונדה ופלז, נאמר, כי "זה ימים שהיא אצה אנה והנה לאורך החזית, כגדוד-כבאים הנתון בין שריפות רבות". כמעט כל החטיבות הגרמניות האלו נשארו בתוך אזור-הקרבות מאז יום הפלישה ואת מידת עיפותן ודילדולן נקל לתאר. ב-17.8 התברר, כי האויב ריכז חלק ניכר מן השריון ששרד לו ב"פיהשק", כדי לאפשר למוקפים, יציאה, אם כי גם בתוך

(* אמנם רבות היו השדרות שופגעו. "גתיבות נורמנדיה החפורות לעומק, קללתן לא פחותה היתה מברכתן לגבי הנסוגים. שדרות-טנקים גדולות נמצאו בתוך הגתיבות, כולם הרוסים ושרופים. בראשה ובזנבה של שורה אחת היו טנקים, שנשאו עליהם סימנים בלתי מפותקים של פגיעת ה"טייפונים", אך השאר שבשורה, שנתפסו במלכודת בין המדרונות התלולים ושרכבם נסתמה לפניהם ומאחוריהם, נשאו את סימני ההריסה-העצמית: בריחי-תותחים שנופצו, צריחים מפוצצים, דלק שהובער במתכוון. מעין מעשה של הטבעה-עצמית של האניות הגרמניות שנתפסו בימים.

(**) עוד ב-15 באבגוסט אמר גנרל איזנהאואר: "הגרמנים לוחמים כאילו אינם יודעים כי הוכו". כפי שכתב באותו יום משקיף צבאי בריטי בנורמנדיה: "הנסיגה עודנה מסודרת היטב, ופלגות-המאסף לוחמות בתקיפות-זעף כתמיד. אמנים הם הגרמנים במלאכת, ניתוק-המגע, ובהור הדבר, כי ענין חיוני בשבילם שאגפם הימני יחזיק מעמד, באם תפצים הם סיכוי לפלס לעצמם מוצא מתוך טבעת-הפלדה המתהדקת".

עד כמה עקשנית היתה לעתים קרובות התנגדות הגרמנים, יוכן מתוך סיפורו הקצר של קצין קנדי אחד: "לגרמנים אפסה התחמושת, וכל אשר נותר להם היו הרממונים שלנו, כי הם גילו, שאם להודרו מאוד, אפשר להספיק להרים רימונים אלה ולהטילם חזרה אלינו. בדרך זו נלחמו, עד אשר אחד מקצינינו-אנו מצא, שאם לתפוס רימון כזה בעוד מועד — יצלח איך שהוא לעוד "נסיעה" אחת, חזרה. וככה זה נמשך עוד קצת, ואח"כ פרצנו פנימה, כדי לגמור אתם. הם היו חסרי-זיון לגמרי, אך הוסיפו להלחם והיה עלינו להרגם אנשיע ס.ס., כמובן". התנהגותו של רגלי-רגיל גרמני היתה כידוע שונה מזו בהרבה.

ה"שק" נמצאו עדיין יחידות בעלות כושר-מלחמה חקיף, ביניהן גם יחידות ס.ס. ב-188 הוערך מספרם של אלה ב"כמחצית-תריסר דיביזיות-רגלים, הנאבקות עדיין מתוך יאוש בצבאות הבריטיים והקנדיים המתקדמים עליהם, והמשמידים אותם שיטתית". יש לזכור, כי הפחתת מספרם של המוקפים עדיין לא העידה על הצלחתו של הפרשן השטחים שבקרבנו הבלתי-אמצעית של מיצר פלד-ארגנטן (אשר הלך והצטמצם בינתיים עד כדי קילור-מטרים מעטים מאוד, והיה נתון כולו לאש רצופה) וקראו בפי חילות-הברית בשם רבי-משמעות: "חלקת-ההרג". כי חורשותיה, הנתונות מראש לאש ארטילרית מרוכזת ומכוונת יותר משימשו מחסה, שימשו מלכודות-מות, ונסיגות המוקפים להסתגל מורחה נשאו גם פרי נוסף: המוני שבויים.

החסימה המוחלטת של מוצא ה"שק" בוצעה לאו דווקא בקו הישיר ארגנטן-פלד, כי אם מרחק-מה מורחה. ליד טרן, וזה איפשר להקיף מספר רב יותר של גרמנים; חסימה זאת בוצעה בהשתתפותה הפעילה של דיביזיות-שריון פולני, מצורפת לארמיה הקנדית, שפרצה דרך לעצמה מצפון. היה בדבר משום סמל: הצבא הפולני, שהיה הראשון אשר ביתרוהו דיביזיות-השריון הגרמניות וסגרו על חלקיו המוקפים כל דרך להצלה, הוא אשר השלים את ההקפה המשורית הגדולה הראשונה של צבא-גרמנים, נסוג בשדות צרפת.

ואילו בחלוץ התקדמות-השריון האמריקאית מעבר אלנסון-ארגנטן, אשר סגרה מדרום את צבת-הכיתור, הלכה הדיביזיה המשורית הצרפתית השניה, של גנרל לקלרק, אך אופיו של המאבק בשלב זה, בשבוע השלישי של אבגוסט, לא יובן, אם לא נשים לב לכך, כי בעצם לא היה ה"שק" המחוסל וההולך אלא המערב-רבי ביותר שבשורת הבריית, שנכוננו לארמיה השביעית הנסוגה, עם פריסת תכניתם האופרטיבית של מצביאי גם זרועותיה של הצבת הבריטית-האמריקאית. הענקית מצפון ומדרום, ההתפשטות הזאת מדרום היתה, מהירה יותר, שכן לא נתקלה שם בהתנגדות של גושי-צבא מרוכזים, וכבר ב-17.8 נודע, כי צבא-ארה"ב המתקדם מורחה, ושכפינה הדרומית-מזרחית של חזיתו כבש את אורליאן ההיסטורית שעל הלוארה, הגיע בפניתה הצפונית-מזרחית עד דרה (Dreux), בדרך הראשית ארגנטן-פריז. ע"י כך לא רק שנסגרה לארמיה השביעית כל דרך לנסיגה לעבר פריז, אלא שגם הועמדו בסכנה הדרכים המובילות לסנה שמדרום לרואן (בשל אותו הריכוז המיוחד של כבישי צרפת הצפונית בכיוון לפריז, שכבר עמדנו עליו), וכיון שהבריטים כבשו באותו היום את טרוארון, שממזרח לקאן, ואת מזידון וסן-פיר-על-הדיב, שמדרום לה, תוך קרבות-הבקעה קשים בתוך חזית בצורה זה — ומנעו ע"י כך מן הארמיה השביעית כל אפשרות לצאת צפון-מזרחה, אל הכבישים הראשיים ליזיה-אברה-מנט וליזיה-אלפף-רואן, ולא לשוא היו הקרבות הקשים ביותר, שבאו אחר-כך, בימי נסיגת הגרמנים מורחה, הקרבות של הבריטים בעד ליזיה (כדי להתיצב בין הארמיה השביעית ובין רואן), והתקפות-הנגד הגרמניות על האמריקאים ליד דרה — (כדי לפתוח את דרך-הנסיגה אל הסנה מלגל), במקום "שק" אחד נמהה כאן מעין פרוזודר-נסיגה, שבתוכו נדמו צבאות-הגרמנים המסוגרים-הנסוגים לאותו חייל אומלל, שהשמעת הצבאית של המאה הי"ח גזרה עליו כעונש לעבור בתוך שדרת חברי-לגודה, כשכל אחד מהם מנחית לו מהלומה במקל שבידו, כאן עלולים היו להסגר בכל רגע — ולמעשה גם נתהו בכמה מקומות — שרשרת של "שקים".

המערבי של סנה-התחתית תיכנו הגרמנים מראש "ראש-גשר" מובסת, כדי להחזיק במרחק למעלה מהטוח של ארטילריה קלה או בינונית ממעברות-הסנה, עם גשריהם ההרוסים, את צבא הברית (עד שיספיקו להעביר בלילות, בגשרי-פרקים או באסדות-מנוע, את עיקר הפליטה

לחוף המזרחי). ואם, על אף אלה, רק שר יד ים מתוך הארמיה השביעית הגיעו אל
אזור זה — הרי היתה חוצאה זאת פרי איסטרטגיה מרחיקת ראות, שהתכוונת ל גדולות.
ואין לגרוע מהערכתה, אם גם בשלב זה של תבוסה היה עדיין בכוחן של היכולת הטקטית של
הגרמנים, ומשמעת הברזל שלהם, למלט לפחות שרידים אלה מתוך קלחות ההשמדה.
עם נסיגה זאת אל מורדות הסנה ולקראת "תגבורת ההצלה" של הארמיה הגרמנית
החמש-עשרה — חולה הארמיה הגרמנית השביעית להתקיים למעשה כגוף אופרטיבי בעל
ערך ומסוגל למילוי תפקידים עצמאיים. ארמיה זו, שהכילה בתוכה את מיטב הדיביזיות של
חיל השריון ושל חיל הרגלים המובחר שבצבאות הגרמנים, ואשר כונתה "הארמיה הגרמנית
היחידה באירופה המערבית, המסוגלת למאבק תנופה עם צבאות הברית", היא אשר נשאה
מצד הגרמנים, במשך החודשים וחצי של קרבות נורמנדיה העקשניים, בנטל העיקרי עם
חיסולה תמה ונשלמה "מערכת נורמנדיה".

* * *

תוצאה זו של מערכת נורמנדיה סיכמה בעצם גם את מסע המלחמה כולו בצד פ.ת.
מעכשיו ניתן היה לגרמנים רק לאסוף (ואף זה בקושי) די כוחות בשביל עמידה הגנתית
ב לבד בגבולה המערבי של ארצם הם. מבחינה זאת לא היה משתנה כל כך הרבה גם לו היו
מצליחים צבאות הברית להעלות בעוד כמה אחוזים את מכונה ההשמדה של חילות הגרמנים
בצפון צרפת. אכן, כמעט שאין אופרציה של מלחמה ללא תסרון כל שהוא; ולו היה קצב
התקדמותם של צבאות הברית צפון-מזרחה, אל מעבר לסנה, עוד יותר מהיר — אפשר שזה
היה מפר במידה עוד יותר רבה את תכונת הגרמנים לארגון הגנת גבולם, ואולי היה זה
מקצר עוד יותר את מרחק ההזמן אל הנוצחון. ומשמדברים על כך — הרי אפשר, שעוד מזמן
קרבות קאן, נודעה השפעה רבה על העתיד לאותו העדר של "טנקיסער" (מסייע לרגלים)
כבד ביותר, שכבר דובר עליו כאן, ושאוּלֵי היה עושה שם את "המלאכה השחורה" של
הבקעת תחית ושומר ברענונות ובמלוא עוון את הדיביזיות המיוזרות על
(הפרשים הממוכנים" של זמנו) בשביל השלב של תפקידי דליקה וחירת חלוצי נועות על
פני שטחי צרפת הצפונית; (כדוגמת מסע הבוק הבריטי בעל "שיאים עולמיים" דרך פיקרדיה
ובלגיה, כעבור שבועות מעטים). אך יהיה המשפט הסופי בעניינים כגון אלה כאשר יהיה —
מכל מקום אין עוררין על כך, שמערכת נורמנדיה הכריעה ביסודו את גורל המלחמה
באירופה המערבית.

* * *

אף לאור ניתוח איסטרטגיה היסטורי, נועד למערכה זו מקום בולט בהשתלשלות התורות
והדוגמאות של איסטרטגיה דינמית. במשך שני דורות של תיאוריה איסטרטגית גרמנית הית
"המטה הכללי הגדול" שואף להגיע, במרחבים הגיאוגרפיים ובתנאים הטכניים של מלחמה
חדישה (*), לדי יצירה מחודש, של "מערכת ההכחדה" הקלסית, בנוסח מערכת קנה
כביטוי להכרעה צבאית מוחלטת, שאין אחריה ערעור. על רעיון זה של הקפה אופרטיבית
שלימה, שבעקבותיה באה השמדת המוקפים באמצעי הטקטיקה והטכניקה, היתה מיוסדת
תכניתו הנודעת של שליפן (**), למלחמת הכרעה גור צרפת בראשית המאה הזאת; וממנה ינקו
ה"מלקחיים" הגרמניים המפורסמים שבשנותיה הראשונות של מלחמת העולם הנוכחית,
בגלגוליהם הנמרצים והעקביים ביותר — בצורת עקיפה עמוקה מוחלטת משני האגפים, המסתיימת
בכיתור שלם. אולם את מתן הדוגמה הבולטת ביותר לשימוש במיתודה החניבעלית בתנאי

(* שכידוע תלו גם בהם תמורות לא מעט בעשרות השנים האחרונות.
(**) הגנרל גרף שליפן, ראש המטה הכללי הגרמני בסוף המאה הי"ט ובשנותיה
הראשונות של המאה העשרים.

המאה העשרים מסר הגורל לא בידי צבאה של גרמניה, כי אם לחיילות-האמריקאיים-הבריטיים-הקנדיים של צבא-הברית הפולש.

ומבחינה ידועה עוד הגדילו איזנהאואר-מונטגומרי-ברדליי-דמפסי-קרר (* את מעשיהם לעומת הסכימה "הרגילה" של קנה. חילו של חניבעל הצליח לבסוף ללפות את מערך הצבא הרומאי מ ש נ י אגפיו; ועל כן ניתן ביתר קלות (קודם לחיל-הפרשים של צבא-הכנענים, משני אגפיו, החוזרים מן הרדיפה; ואח"כ — לגרשי-הרגלים האפריקאיים-הכנעניים שבשני האגפים), להקיפו לבסוף גם מן העורך הקפה שלמה; — מעשה זה בוצע כ ש מ ר כ ז צבא-חניבעל (הגלים ובני ספרד) מחזיק, תוך קרב כבד ונסיגה ידועה, מעמד בפני לחץ צבא הרומאים. ואילו ההקפה שבוצעה בגורמנדיה ומצפון ללוארה, בשלב האיסטרטגי שלה — בוצעה ע"י הנועת-עקיפה מאגף אחד (הוקפו אגפם השמאלי ועורפם של הגרמנים); כי כאן איפשרה הטכניקה החדשה של ניידות מעשה שסמותו היה ודאי מתקשה להגשים אף גאוונו הצבאי של חניבעל.

אכן, אפשר שלא-מ-ר-צ-ו-ן הסתפקה מפקדת הברית (מכל מקום — החל מימי הראשונים של אבגוסט) בהקפה רק מאגף אחד. ניתן לשער, שלו היו זוכים נסיגות-ההתקדמות מעבר לקאן לקצב מ ה י ר יותר — היתה גם התכנית האופרטיבית כולה זוכה בהקדם להשלמה זאת: לעקיפת חזית-הגרמנים בגורמנדיה גם מצפון-מזרח. בדיעבד מילאו בתחילה הבריטים הקנדים מבחינה אובייקטיבית את תפקידם ה מ ר ת ק של הגלים-הספרדים במערכת-קנה (אמנם מתוך קרבות ת נ ו פ ה); ורק בשלב מאוחר יותר, עם מיבקעיהם במגמות וימון-ליזיה זטרן, נהיו ג"כ לאגף עוקף של צבא-הברית. ואילו את תפקידם של הפרשים הנומידים, שהקיפו את צבא-רומי מעורף, מילא הפעם, כמעט עד אמצע אבגוסט, רכב-שריון אמריקאי, ולבסוף גם הבריטי והפולני (**).

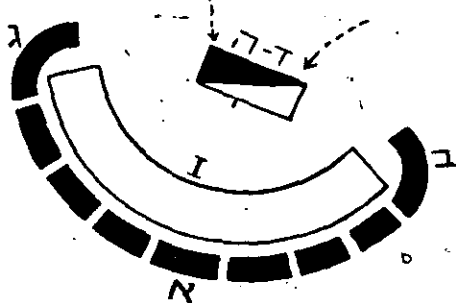
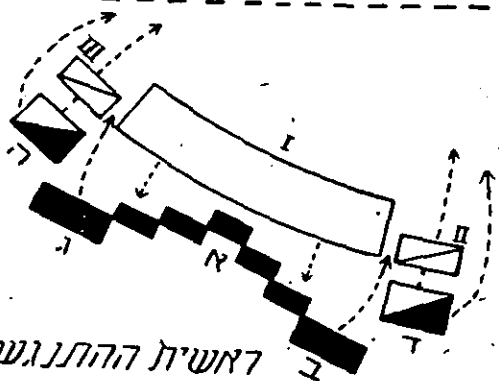
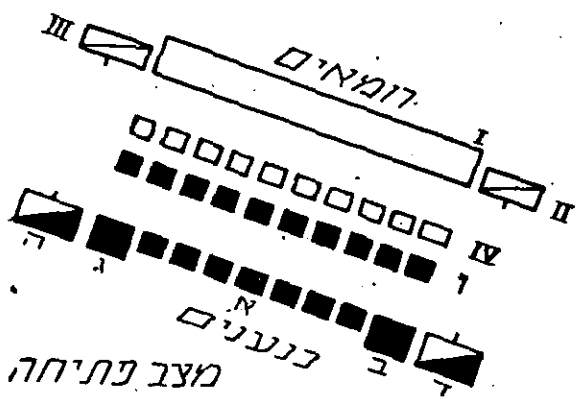
ודאי שאין להרחיק מדי בהקבלות בין חזיונות-מלחמה שונים כל כך בתקופותיהם ובתנאיהם. אין לשכוח, כי מערכת-קנה היתה האב-קולת ט ק ט י ת כ ל ב ה, ואילו מערכת-גורמנדיה היתה מערכת-מ ע ר כ ה ב ה י ק פ א י ס ט ר ט ג י. ההבחנה האחרונה הזאת איננה פורמלית בלבד. במערכת-גורמנדיה באו בחשבון והשפיעו גורמים גיאוגרפיים ופוליטיים שדומיהם לא יכלו כלל להופיע בהתמודדות צבאית מהסוג של קנה: — כגון השיקולים הכרוכים באפשרות התפרצות כוחות-הברית אל עבר פריז, וכיו"ב. לפיכך היתה הפעם הפרשה כולה מורכבת ורבתי-פנים הרבה יותר (— מבלי לדבר כבר על בחינותיה ה ט כ נ י י ר ת). ניתן איפוא לומר, כי אם היה טרנציוס וארו, מפקדם של הרומאים ליד קנה, חפשי לשקול שיקולים טקטיים בלבד — ובשל כך גדולה מידת אשמתו בכשלוננו, — היה אולי פון-קלוגה קשור במידה כזאת ע"י התחשבות בגורמים איסטרטגיים-גיאוגרפיים-מדיניים, שחופש-פעולתו הוגבל בהרבה, וממילא פחתה מידת אחריותה של מפקדתו לתבוסה האופרטיבית (***) מהערה זו טבעי הוא המעבר להערכת מידת הכשרון שגילו בתנאים האובייקטיביים

(*) הגנרל קרר, בתחילה מפקד ה ק ו ר פ ו ס הקנדי בארמיה הבריטית השנייה, ומאו צנצרה הארמיה הקנדית — מפקדה של זו.

(**) מן הראוי לציין, שתכניתו החשובה ביותר של שליפן היתה מבוססת על עקפת חזית הצבא הצרפתי תחילה מ א א ג פ א ח ד (השמאלי-מערבי), ומסע י ו נ י בצרפת ב-1940 הביא גם הוא לעקיפת המרכז והאגף הימני ("קו-מגיננו") של החזית הצרפתית משמאל ומן העורך, ע"י "יד-מלקחים" אחת.

(***) יצוין: לא מן הנמנע הוא, כי כמו במזרח אירופה כן גם במערב הושפעה האיסטרטגיה הגרמנית של "הידבקות בעמדות" ע"י שיקולים כלליים של רווח-בזמן, לשם השלמת סידורי-הגנה בגבולות או גמר הבשלתם של סוגי-נשק חדשים.

סכימה של מערכת קנה (216 לפסה"נ)
(דוגמה קלסית של קרב-הכחדה)

הנתונים מפקדות שני הצדדים. לא לחינם קיימת האימרה: "בשביל כל נצחון, שיהא מכריע כזה של קנה, דרוש חניבעל כמצביא המנצחים — אך גם טרנציוס וארו, כמצביאים של המנצחים". כלומר: — כשרון מול חוסר-כשרון. אך האם תמיד יש באימרה זו מידה של משה של אמת?

הפעם ידוע לנו, שצבא פון-האוזר הציל דבר-מה מתוך התבוסה. אך בזה כש-לעצמו אין עוד מענה שלם, ואין בכך תעודה לכשרון המצביא. אפילו באותה מערכת-קנה הצליחו פלגות רומיות לפרוץ לעצמן דרך בטבעת הכיתור, והן הופיעו אח"כ בקרבות נוספים נגד הכנענים. אלא שכל העדויות מציינות את היכולת הטקטית הבלתי-מפוקפקת, שהגרמנים הוסיפו לגלות בשעת הכשלוך. אך בזה אין עדות להנהגה; כי זוהי נחלה של ארגון, ליכוד ואימון צבאיים משובחים. ואילו לגבי תנופת-הנהגה אין ספק, שיד מפקדת-הברית היתה על העל-יונה.

ידיעה כפולה זאת יש בה משום אזהרה, — כי קיים עדיין אויב מסוכן, שאין לזלזל בו, בדמות כוחות-הצבא הגרמניים ששרדו עוד ממפלות קודמות; — אך יש בה גם משום עידוד: מעיחה היא על רוח-כמבט איסטרטגי וכשרון-הנהגה שנהיו, לאחר "שנות-הלקח" המרות באסכולה של מבחן ומאמץ, לקנינם של צבאות ברית-הדמוקרטיה הגדולה.

בין מסעות-המלחמה שאיש-הצבא מבקש-התצלחה תיב ללמוד אותן. מונה נפוליון את אלה של אלכסנדר, חניבעל ויוליוס קיסר, — שלא ידעו את אבקי-השרפה; והסכמה נמורה שזרחה בין חוקרי הורות צבאיות כי בעוד שרבים מתנאי המלחמה משתנים מדור לדור עם התפתחות הנשק, יש למצוא בהיסטוריה מיני לקח הנשארים קבועים, ושעל-פני להם שמוש כללי ואפשר להעלותם לדרגת עקרונות כלליים.

אדמירל א. ת. סתן, צי ארה"ב.

חיל הרגלים העולה בחוף

שוב ושוב קמו, בעשרים השנים האחרונות, מתנבאים צבאיים, ובשורה כפיהם; הנה סוף-סוף תוריד המכונה את מלכת-שדה-הקרב המסורתית* ותמנר את כסאה לחלוטין, ואילו המציאות של קרב הראתה מדי פעם, כי על אף ההתפתחות הרבה של כל סוגי החיל הטכניים - ממלא חיל-הרגלים את התפקיד המכריע (אם כי בצורות חדשות, מתוך תמורות ונלנולים) אף באופרציות אשר בהן כה עצום ערכה של המכונה, כמו באורת המלחמה האמפיבי.

שונים וחיוניים הנם תפקידיהם של כל שאר החילות, בכל שלב משלביה של אופרציה אמפיבית רכתי, מתפקידם של חיל-התעופה והצי להביא את חיל-הפלישה לתעודתו; על ארטילרית-הצי ועל המפציצים להדביר את ביצורי החוף - זהם הם הפותחים באופרציה; חילות-שריון וחילות ממונעים צריכים לפרוץ לפני-הארץ, על מנת לבסס את ראשי-החוף; ארטילריה ויחידות אנטי-מטוסיות ואנטי-טנקיות, חייבות בראש וראשונה להדוף התקפות-נגד של האויב על ראשי-החוף לאחר שהוקם - פעולתם הראשית מתרכזת על-כך, בשלב הקריטי ובנקודת השיא של המערכה על ראשי-החוף. אך בכל שלב-המעבר רב-החשיבות ונגדל-הסכנות, מאז התקרב צי-הפלישה ועד להתהוותו של ראש-החוף - מוטל כל כובד המעמסה על מבני חיל-הרגלים לסוגיהם השונים. הסיהם הדורכים ראשונה על חוף האויב, והחייבים לכבוש את שפות-הים** המשמשות מדרס-דגל ראשון ומקום-מוצא לכל האופרציות הבאות. עליהם להדוף את האויב עד שיווצר מרחב מספיק להעלאת ריכוזים ניכרים של ארטילריה, חטיבות-שריון, יחידות להגנה א.מ. וא.ט., חיל-מהנדסים, מחסני ציוד וכו'. הם יוצרים איפוא את עצם התנאים הדרושים להקמת ראשי-החוף, ודבר המובן מאליו הוא, כי על חיל-הרגלים למלא תפקידים רבי ערך גם בשלבים האחרים: הן בעצם הקמתו של ראשי-החוף, והן בשלב המכריע של מערכת העליה-בחופים כולה - במבקע אל פנים הארץ. אלא שבאותו שלב-הביניים הנ"ל - בו מוכרח חיל-הרגלים, תוך תמיכה מוגבלת מאת סוגי החיל האחרים, ולעתים קרובות כשהוא סומך על עצמו בלבד, לפתור בעיות קשות, הרוות-תוצאות מרחיקות לכת לגבי גורל המערכה כולה.

תפקידים טקטיים במהלך אופרציות של עליה-בחופים

בהיקף גדול

החילות השונים הלוחמים כרגלים בשלבי-הביניים הנ"ל חובתם הראשונה-במעלה היא פריצת הקרום החיצוני, - ז.א. פיגוי שדות המוקשים היבשתיים, הריסת מכשולי-החיל והמכשולים האנטי-טנקיים ולבסוף לכידת אותה מערכת תיבות-השדה ונקודות המעון.

* דהיינו - חיל-הרגלים. - המער. ** רצועות החוף גופו.